

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893.   Andra Kammaren.   N:o 35.

Lördagen den 22 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till nedannämnda delar af riksdagsbeslutet:

- n:o 1, ingressen;
- n:o 2, slutmeningen;
- n:o 3, angående val af justitieombudsman och hans suppleant;
- n:o 4, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;
- n:o 5, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret i fråga om de af dem vidtagna åtgärder i afseende å uppförande af riksdags- och riksbankshus å Helgeandsholmen;
- n:o 6, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret;
- n:o 7, angående ändrad lydelse af § 6 regeringsformen;
- n:o 8, angående ändrad lydelse af 102 och 140 §§ konkurslagen;
- n:o 9, angående upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum;
- n:o 10, angående ändrad lydelse af 105 § skiftesstadgan;
- n:o 11, angående ändring i 7 kap. 3 § strafflagen;
- n:o 12, angående ändrad lydelse af 1 kap. 1 § kyrkolagen;
- n:o 13, angående prestedens utbytande mot ett löfte;
- n:o 14, angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen;

n:o 15, angående ändring i vissa delar af 22 kap. 6 och 7 §§ byggningsbalken;

n:o 16, angående ändrad lydelse af 4 och 11 §§ i förordningen angående patent den 16 maj 1884; samt

n:o 17, angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken.

§ 2.

Ang. revision
af bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Herr talmannen anmälde härefter till fortsatt föredragning bevillningsutskottets betänkande n:o 18, angående allmänna bevillningen; dervid i ordningen först förekom

Punkten 1, mom e.

I fråga härom anförde:

Herr Lundberg: Det må tillåtas mig förklara, att, jemte det jag beträffande punkten *a* instämt i herr Bokströms yrkande, men icke i allmänhet gillat hans anförande, jag för min del anser, att utskottet under momenten *b*, *c*, *d* likasom här under *e*, med åberopande af mer eller mindre motsägande motiv, icke anfört giltiga skäl för sina framställningar. Jag har därför icke kunnat godkänna desamma, och kan ej gilla hvad utskottet under nu föredragna moment föreslagit.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. f.

Bifölls.

Punkterna 2 och 3, hvilka i ett sammanhang föredrogos, förklarades vara besvarade genom kammarens i fråga om punkten 1 mom. a) fattade beslut.

Punkterna 4 och 5.

Bifölls.

I *punkten 6* hemställde utskottet:

att herrar *Åkerlunds* och *Wallis'* motioner, så vidt desamma rörde skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af olika beskattning af inkomster af olika ursprung, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot utskottets hemställan i denna och 14:de punkterna hade reservation anmälts af herr *Beckman*, med hvilken instämt herrar *O. B. Olsson*, greve *Hamilton*, *Jansson* i *Krakerud* och *Olsson* i *Sörnäs*, och hvilken hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, att vid den af utskottet föreslagna revisionen af

bevillningsförordningen äfven måtte tagas i öfvervägande, huru vida ^{Ang. revision} ej skattesatsen bör bestämmas olika med hänsyn till den olika säker- ^{af bevillnings-}heten och varaktigheten af olika inkomstkällors afkastning. ^{förordningen.}

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Beckman: Herr talman! Jag har låtit anteckna mig såsom reservant i denna punkt, och med mig hafva instämt fyra af utskottets ledamöter. Jag har nemligen icke kunnat anse den omständigheten, att skatten för fastighet allt framgent skall utgå efter en annan grund än för inkomst af andra beskattningsföremål, utgöra tillräckligt skäl för att — i likhet med hvad som förut skett i fråga om flera olika reformförslag — äfven afslå denna punkt. Utskottet har häremot anmärkt att, så länge den särskilda beskattningen för fastighet kvarstår, det icke är med *rättvisan* förenligt att ingå på den af mig häfdade principen, att olika inkomstkällor skola olika beskattas, och särskildt att inkomst af personligt arbete bör beskattas lägre än det räntebärande, rörliga kapitalet. Jag erkänner villigt, att full rättvisa kan man icke vinna. Men är det öfver hufvud taget möjligt att införa en fullt rättvis beskattning? Nej, det är långt ifrån möjligt. All beskattningsslagstiftning är mer eller mindre orättvis. Man måste nöja sig med att söka undanröjda de mest skriande orättvisorna. När man till exempel, som vi, måste i stor utsträckning anlita indirekt beskattning, så kan man icke undvika orättvisor. Det kan icke undvikas, att skatten stundom hårdare drabbar än den svagare än den starkare skatteförmågan; men just därför, att man öfverallt på skattelagstiftningens område möter så många orättvisor, gäller det att — välja de minsta. Och jag har ansett det för en mindre orättvisa, om man, äfven om fastighet är på ett särskildt sätt beskattad, framställer kraf på, att den personliga arbetskraften skall beskattas lindrigare i förhållande till det rörliga kapitalet.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan blott yrka bifall till min reservation.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Krakerud och grefve *Hamilton*.

Herr Persson i Mörarp: Jag vill tillkännagifva, att jag i mångt och mycket sympatiserar med motionärernas förslag, och jag kan icke neka till, att det har ganska goda skäl för sig att låta inkomst af mera stadigvarande natur beskattas högre än arbete af tillfällig art; men jag undrar, om man icke i sammanhang härmed, vid beskattningen inom samma beskattningsgrupp, borde taga hänsyn till den längre eller kortare tid, som en inkomsttagare behöfver använda för att skaffa sig en viss inkomst. *En* arbetare behöfver kanske använda tolf timmar för att skaffa sig samma inkomst, som en annan person inom samma beskattningsgrupp kan intjena på tre eller fyra timmar, och därför kan det ifrågasättas, huru vida icke beskattningen af denna inkomst bör vara olika i dessa båda fall. Då man är så rik på idéer som förslagsställarne och utskottet, så kanske äfven en sådan mening, som den jag nu sökt framhålla, kunde förtjena att tagas under öfvervägande.

Ang. revision
af bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Dessutom kan jag vid detta tillfälle, då jag sannolikt icke kommer att vidare begära ordet i denna fråga, icke underlåta att för min del framhålla, att det synes mig att bevillningsutskottet vid behandlingen af en sådan fråga som denna äfven bort taga hänsyn till beskattningsorten för olika inkomstslag. Jag har förut försökt genom en motion förliedt år framhålla, huru man kan gå till väga i sådant hänseende. Jag anmärkte i denna, att genom att kringgå tydliga stadganden eller åtminstone de principer, som ligga till grund för beskattning af rörelse, man kan ställa så till, att någon inkomst af rörelsen inom den kommun, der rörelsen bedrifves, icke tillfaller denna, fastän kommunen fortfarande bibehålles vid skyldigheten att draga försorg om skolors uppförande med hvad dertill hörer och fattigvården, hvilket allt kan kräfva så höga belopp att kommunen, synnerligen om denna är en mindre landtkommun, rent af kan ruineras. Och detta kan man göra genom en så enkel åtgärd som t. ex. att genom bestämmelser i bolagsordningen eller annorstädes föreskrifva, att nittionio procent af inkomsterna, eller ett så högt kapitalbelopp att behållna inkomsten derutöver blir ingen, skall utgå såsom arrende till den eller de personer, hvilka äro bosatta inom andra orter, hvarigenom nära nog intet blir kvar till kommunen af den inkomst, som dock obestriddigen uppstår af rörelsen.

Jag har velat anmärka dessa förhållanden nu, emedan jag tror, att denna angelägenhet är lika mycket värd att beaktas vid en omarbetning af bevillningsförordningen som de frågor, hvilka dels af utskottet och dels af reservanterna blifvit vidrörda.

Herr *Folke Andersson* instämde häruti.

Herr *Ola Bosson Olsson*: Då jag varit en af reservanterna i denna punkt, har det skett på den grund, som redan nämnts, och hvilken enligt min tanke har mycket stora skäl för sig, eller att det rörliga kapitalet är i tillfälle att bära en proportionsvis mycket högre skatt än det arbete, som ålägges bevilling.

Det kan ju icke bestridas, att en arbetare kan vid ett tillfälle hafva arbetsförtjenst, men vid ett annat sakna sådan. Deremot kan den, som har kapital, alltid trygga sig vid detta. Det lemnar icke någon väsentlig skilnad i inkomsterna, utan dessa kunna alltid temligen säkert beräknas.

Den siste talaren uttalade den önskan, att bevillningsutskottet skulle göra en skilnad mellan personer, som arbeta några få timmar, och dem, som arbeta flera timmar om dagen. Jag tror icke, att det skulle varit lämpligt för bevillningsutskottet att framkomma med ett dylikt förslag, enär, äfven om ett sådant stadgande infördes i bevillningsförordningen, det ändock icke vore realiserbart.

Det sista yttrande, samme talare hade, afsåg den motion, han väckte förliedt år, och hvilken enligt mitt förmenande hade stora skäl för sig, men bevillningsutskottet har icke nu kunnat taga till hufvudsaklig behandling mer än hvad som är en följd af ett beslut, som kammaren redan fattat, det nemligen, att aktieegare, som få en utdelning från ett bolag, skola skatta särskildt för utdelningen från bo-

laget, och äfven om detta icke gör till fyllest, så är det ändock en för- Ang. revision af bevilningsförordningen.
 bättring i de förhållanden, som den siste talaren afsåg. Detta beslut, som kammaren redan fattat, har mycket goda skäl för sig, ty annars kunde det hända, såsom nämndes, att ett kapital, som finnes hos en eller flera personer i en kommun, insattes i ett aktiebolag, som drifver sin rörelse i en annan kommun, och då skulle den förstnämnda kommunen icke hafva, i afseende på kommunala utgifter, något bidrag af detta, hvilket det rättvisligen bör hafva.

Jag skall be att få yrka bifall till reservanternas förslag i denna punkt.

Herr Bokström: Jag skall anhålla att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att utskottet har i princip erkänt rättigheten af olika beskattning för inkomst af olika ursprung. Men då utskottet icke ansett sig kunna för närvarande godkänna den påyrkade reformen i fråga om jordbruksbeskattningen, så har utskottet icke heller kunnat nu tillstyrka det ifrågavarande förslaget. Enligt min mening låter det sig icke heller göra att, så länge idkarne af jordbruksrörelse skola utgöra sin bevilning på samma sätt som förut eller i form af afkastningsskatt efter fastighetens för beskattningsperioden åsatta taxeringsvärde, hetsa beskattningsmyndigheterna på den återstående delen af svenska folket, som har att utgöra sin bevilning efter årlig upptaxering af nettointkomstens verkliga belopp.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Bokström förenade sig herr *Falk*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen enligt de gjorda yrkandena propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan *och dels* på bifall i stället till den af herr Beckman m. fl. vid punkten afgifna reservation. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevilningsutskottets hemställan i 6:e punkten af betänkandet n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr Beckman m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 86 ja, men 97 nej; i följd hvaraf kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Ang. revision
af bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Punkterna 7—13.

Biföllos.

Efter föredragning vidare af *punkten 14*, deri utskottet hemställt, att herr greve Hamiltons motion, så vidt densamma rörde skrifvelse till Kongl. Maj:t angående frågan om olika beskattning af inkomster af olika ursprung, icke måtte af Riksdagen bifallas, begärdes ordet af

Herr Beckman, som yttrade: Med anledning af det beslut, som kammaren fattat i *punkten 6:o*), hemställer jag, att *punkten 14:o*) dermed måtte få anses besvarad.

Vidare anfördes icke. Utskottets i denna punkt gjorda hemställan förklarades besvarad genom kammarens i fråga om *punkten 6* redan fattade beslut.

Punkterna 15 och 16.

Biföllos.

Enligt den af kammaren godkända föredragningsordning, föredrogs härefter *ingressen* till *punkten 1*; och anförde dervid:

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Med anledning af det beslut, som kammaren fattat under litt. a) i *punkten 1:o*), hemställer jag, att den föredragna *ingressen* måtte undergå den nödiga förändring, som af detta beslut blifver en följd.

Jag föreslår därför, att kammaren måtte besluta, att nu ifrågasvarande *ingress* erhåller följande lydelse: »att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla», och att sålunda mellanmeningen: »med uttalande af de åsigter, utskottet här ofvan i de delar, skrifvelsen afser, gjort gällande» måtte utgå.

Jag anhåller hos herr talmannen om proposition på denna förändring af *ingressen*.

Herr J. H. G. Fredholm: Jag har intet annat yrkande att göra, än det af herr vice talmannen framställda, och jag ber för den skull att få instämma med honom.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, godkändes *ingressen* med uteslutande af mellanmeningen: »med uttalande af — — — — — gjort gällande».

Ang. befrielse
i vissa fall
från bevillning
för annan
fastighet.

Punkten 17.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 163, hade vidare herr N. Jönsson i Gammalstorp hemställt, »att Riksdagen ville besluta sådan ändring af bevillningsförordningen, att husegare för sina hus på ofri grund, hvilkas värde ej uppgår till fem hundra kronor,

må befrias ifrån erläggande af bevillning, för så vida icke hans inkomster, sammanlagdt med det hyresvärde huset kan ega, uppgå till fem hundra kronor, i hvilket fall egaren härför bör påföras inkomstbevillning».

*Ang. befrielse
i vissa fall
från bevillning
för annan
fastighet.
(Forts.)*

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Den framställning, jag i min motion gjort, utgör enligt mitt förmenande ett af de mest rättvisa och billiga anspråk, som under denna riksdag framkommit. Det är nemligen icke fråga om annat än att befria en del af de sämst lottade i vårt land från utgörande af bevillning för sina små husbyggnader på ofri grund, så vidt icke husegarnes inkomster, sammanlagdt med det hyresvärde huset kan ega, uppgå till 500 kronor, i hvilket fall egaren härför skall påföras inkomstbevillning. Då sålunda här icke är fråga om att befria andra än de, hvilkas inkomster icke uppgå till 500 kronor, är det uppenbart, att denna begäran endast afser den allra fattigaste delen af vårt folk, deribland inberäknade äfven sådana, som åtnjuta fattigvård, och att detta anspråk, som sagdt, torde vara ett af de mest behjertansvärda, som i denna kammare blifvit framställda. Det oaktadt har icke min motion funnit nåd för bevillningsutskottet. Utskottet har som skäl för afslag åberopat detsamma, som 1891 års Riksdags bevillningsutskott anförde för afslag å den motion, jag då väckte i samma syfte. Utskottet säger:

»Vid 1891 års riksdag väcktes, likaledes af herr Jönsson, förslag i syfte att husbyggnader, i värde understigande 500 kronor, skulle vara från bevillning fria. I sitt öfver motionen afgifna betänkande framhöll bevillningsutskottet, under påpekande att många hemmansdelar funnes, som icke egde ett värde af 500 kronor, att, då egaren af en sådan hemmansdel finge utgöra ej blott bevillning och de utskylder, som efter denna utginge, utan äfven de pålagor, som hos oss hvilade på sjelfva jorden, det skulle leda till lika stor orättvisa, som den motionären velat afhjelpa, om husbyggnader, värda mindre än 500 kronor, skulle befrias från den skattskyldighet, som med egandet af dem vore förenad; och hemställde utskottet, att berörda motion icke måtte till någon Riksdagens utgård föranleda, hvilken hemställan äfven blef af båda kamrarne bifallen.»

Och derefter säger utskottet vidare:

»De skäl, som sålunda anförts mot afslag å berörda vid 1891 års riksdag väckta motion, synas utskottet ega giltighet jemväl å nu föreliggande förslag, helst utskottet här ofvan, af anförda grunder, uttalat sig emot att befria mindre fastigheter i allmänhet från bevillning eller med afseende å dessa medgifva bevillningsfritt afdrag, hvadan utskottet hemställer,» etc.

Jag vill då först erinra om, att min motion vid 1891 års riksdag afsåg att från bevillning befria *alla* husbyggnader, hvilkas värde icke uppgick till 500 kronor. Om denna motion hade bifallits, skulle det

Ang. befrielse
i vissa fall
från bevillning
för annan
fastighet.
(Forts.)

hafva inträffat, att, om någon förmögen person varit egare af en sådan mindre husbyggnad, äfven han blifvit fri från erläggande af bevillning för denna husbyggnad. Min motion vid denna riksdag deremot afser att befria endast de små husegare, hvilkas årliga »inkomster, sammanlagdt med det hyresvärde, huset kan ega, icke uppgå till 500 kronor». Således är det en väsentlig skilnad mellan dessa båda motioner. Utskottet har sagt, att, om man skulle befria dessa små husegare från erläggande af bevillning, skulle det vara en orättvisa, emedan mindre hemmansegare icke äro befriade. Enligt mitt förmenande kunna icke dessa husbyggnader, om hvilka här är fråga, jemföras med små hemmansdelar, likasom dessa husegares existensförhållanden icke kunna jemföras med små hemmansegares existensförhållanden. Hvad de ifrågavarande husbyggnaderna beträffar, anses de enligt lagen såsom lösegendom, och lösegendom är i allmänhet befriad från bevillning. Hvad deremot de små hemmansdelarne angår, utgöra de fast egendom, och torde i allmänhet å desamma, buru små de än äro, vara uppförda husbyggnader till lika stort och större värde än de hus, om hvilka i motionen är fråga, men vid taxeringarna har icke något afseende tagits eller någon nämnvärd förhöjning äsatts dessa fastigheter för byggnaderna. Häraf framgår, som sagdt, att det är en väsentlig skilnad mellan de ifrågavarande husbyggnaderna och de små hemmansdelarne, och därför kan det enligt mitt förmenande icke vara orättvist att från bevillning befria egarne till de förra. Från vår jord har sedan långliga tider en icke obetydlig del af statens inkomster utgått. Om man skulle befria de mindre hemmansegarne från bevillning, vore det att befara, att genom en ytterligare styckning af jorden i en framtid staten komme att gå miste om en stor del af sina inkomster. Genom ett bifall till min motion skulle deremot icke göras någon nämnvärd minskning i inkomsterna, och då för öfrigt ett bifall skulle befria endast den allra sämst lottade delen af vårt folk, tror jag, att ett bifall till motionen vore både rättvist och billigt. Hvad skola väl, mine herrar, arbetarne tänka om representanterna i denna kammare, om vi afslå en så billig begäran som denna. Jag tror icke, att det är klokt att i dessa upprörda tider genom ett afslag ytterligare öka det svalg, som redan uppstått mellan arbetare och arbetsgifvare. För min del anser jag, att billiga anspråk på skattelindring för de sämst lottade bör bifallas, i synnerhet då man kan göra det utan att samhället nämnvärdt derigenom betungas, såsom här är förhållandet. Då, såsom jag sett af tidningarna, Första Kammaren redan förut i dag bifallit utskottets hemställan om afslag å min motion, anser jag det icke vara skäl att begära återremiss, emedan det icke skulle leda till något resultat. Jag vill därför endast hemställa till kammaren, om den icke såsom ett sympati-uttalande för min motion skulle vilja bifalla densamma, och skall i följd häraf taga mig friheten yrka bifall till min motion.

Herr greve Hamilton: Herr talman, mine herrar! Det är verkligen icke med något nöje jag uppträder mot den ärade motionären därför, att jag gifver honom fullkomligt rätt deri, att i det fall, som han berört, kunna förekomma sådana förhållanden, att det skulle

vara synnerligen önskvärdt att bereda en skattelindring. Men vi få väl taga konsekvenserna af våra egna beslut. Den ärade motionären har själf uppläst de skäl, som utskottet åberopat för afslag å motionen. Utskottet har framhållit, att det icke kan finnas någon anledning, hvarför man skulle göra skilnad på dessa små fastigheter på ofri grund, som här är fråga om, och fastigheter på egen grund. Motionären sade visserligen, att de förra voro lösegendom. Nej, i beskattningshänseende betraktas äfven dessa såsom fastigheter. Och då kammaren nyss uttalat sig för, att man icke med afseende på fastighet på egen grund skall vid beskattning göra något afdrag, så kan det väl icke komma i fråga, att kammaren skall afvika från sin så nyligen fastslagna princip.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forsell: Jag kan icke neka till, att jag i denna fråga har motsatt åsigt mot greve Hamilton. Jag håller med motionären deri, att det finnes ganska stora skäl, som tala för att befria dessa husegare på landet, hvarom här är fråga, från erläggande af bevilling för sina byggnader. Den, som känner, huru dessa husegare på landsbygden hafva det, skall ej tveka att befria dem från skatt för sina små byggnader. Det är en väsentlig skilnad att hafva hus på fri grund tillika med jordegendom eller till och med blott en täppa än att hafva en liten byggnad på ofri grund. Det förra representerar dock i alla fall en egendom, som är värd att betala skatt för, då med eganderätten dertill följer bofasthet och eget hem, hvarifrån egaren ej kan fördrivas, då deremot en husegare, hvars hus står på ofri grund, är underkastad att när som helst drivas bort, då i de flesta fall jordegare ej medelst skriftliga aftal bortlemna tomtplatserna. Uti min hembygd finnes en mängd sådana små husegare, som fått uppföra sina små byggnader på hemmansegares jord utan att ha erhållit något något som helst kontrakt med egaren till jorden, som tillförsäkrar dem besittningsrätten till marken, hvarå husen äro uppförda, och de kunna följaktligen när som helst vräkas derifrån. Men ändå skola de betala fem öre i bevilling för hvarje fulla hundra kronor af uppskattningsvärdet på huset eller lika mycket som den bofaste jordegaren betalar för sin jord. Behjertansvärda skäl synas mig alltså finnas, som tala för bifall till motionen, och jag tror icke, att vi gifva skatteprincipen någon afsevärd knuff genom att beakta desamma och medgifva husegare, som hafva hus, hvilkas värde ej uppgår till 500 kronor, på ofri grund, skattefrihet för dylika byggnader. Enligt föreskrift i bevillningsförordningen upptaxeras sådana små hus, för så vidt de hafva ett värde af 100 kronor. Varen goda, mine herrar, och tänken efter, huru en sådan koja ser ut, som är värd 100 kronor! Icke bör man taga skatt af den stackare, som sitter der inne.

Jag ber att få instämman med motionären och yrka bifall till hans motion och afslag på utskottets hemställan.

Herr Ola Bosson Olsson: Herr talman! Jag skulle icke hafva uppträdt i denna fråga, om icke den siste talaren hade gjort det. Men de skäl, som han anförde, kunde åtminstone för mig icke vara giltiga. Då man här talat om ifrågavarande husegares stora fattigdom, så ber

*Ang. befrielse
i vissa fall
från bevilling
för annan
fastighet.
(Forts.)*

*Ang. befrielse
i vissa fall
från bevillning
för annan
fastighet.
(Porta.)*

Jag att få erinra om en sak, som för de flesta af kammarens ledamöter från landsbygden icke torde vara obekant, nemligen att det kan finnas en massa egare af små jordbruksfastigheter, som kunna vara mera fattiga i allmänhet än den, som bygger eget hus på annans mark. Många gånger händer, att dessa personer jemte detta sitt hus ega utlånade kapital, ehuru jag gerna vill medgifva, att det i allmänhet icke är någon större förmögenhet. Men hvad angår det, som den siste talaren nämnde, att det härutinnan skulle göra något till saken i afseende på skatterna, att deras hus vore uppförda på ofri grund — att detta skulle verka någon väsentlig skilnad mellan dessa husegare och de små hemmansegare, i afseende på hvilka kammaren nyligen fattat beslut, så vill jag endast erinra om, att de små egendomsengarne hafva icke endast skatter att betala till staten, utan äfven andra onera, som utgå af deras egendom.

För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Det är visserligen sant, som grefve Hamilton sade, att dessa hus i skatteväg betraktas såsom fast egendom; men det är just det, som jag vill hafva ändradt; och jag vet icke, hvarför det, som i öfrigt enligt gällande lag behandlas såsom lös-egendom, icke äfven i beskattningshänseende kan såsom sådan betraktas.

Gent emot den siste talaren, då han ville påstå, att det är bland våra hemmansegare en väsentlig del, som icke hafva det bättre än dessa husegare, hvarom här är fråga, så vill jag säga, att bland hemmansegarne det är högst få, som kunna jämföras med dessa husegare. Vi skola endast komma i häg, att jag icke begärt, att andra än de, hvilkas inkomster, sammanlagdt med det hyresvärde, huset kan ega, icke uppgå till 500 kronor, skola vara skattefria. Mine herrar, det kan icke finnas många hemmansegare, som med sina hushåll kunna lefva under 500 kronor; men det finnes många fattiga husegare, som få lefva på betydligt mindre. Det finnes ingen jämförelse mellan dessa.

Dessutom vill jag erinra den siste talaren om, att hemmansegarne i allmänhet hafva hus uppförda på sina egendomar; och för dessa erlägga de icke bevillning. Det har icke tagits någon hänsyn till dem vid bevillningstaxeringen, och därför äro de fria. Det är därför icke orättvist, utan rättvist och billigt att äfven befria nu ifrågavarande hus.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

Herr Williamson: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke neka till, att den ärade motionären liksom en talare på elfsborgslänsbänken hafva upprullat rätt märkvärdiga historier om skatter på landsbygden. Jag tror, att det icke är så farligt med dessa förhållanden. Jag har varit med om den saken, i det jag under flera år varit ordförande i bevillningsberedningen. Jag tror verkligen icke att det går så till, som dessa herrar säga. Om en koja på landsbygden är värd endast 100 eller 75 kronor, så påföres den icke någon bevillning, utan man är nöjd, om den person, som har en sådan koja, kan sköta sig

och reda sig sjelf. Men deremot får jag säga, att ömhjertenheten får icke gå så långt, att, om en handtvarkare bygger åt sig ett hus, som kan vara värdt några hundra kronor, bevillningsberedningen icke föreslår en sådan person till uppskattning.

Jag har endast velat säga, att omständigheterna icke äro så farliga, som det relaterats, åtminstone på landsbygden; i städernas utkanter kunna förhållandena vara olika.

Jag tager mig friheten att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman, mine herrar! Jag får erkänna, att jag icke kommer i håg, om jag ens var närvarande, när denna motion behandlades i utskottet. Men af hvad jag kan finna af motionen synes det mig, som om man skulle vilja befria från skatt sådana små fastighetsegare, som hafva ett hus, värderadt till ungefär 300 kronor.

Det skulle alltså blifva 15 öre, som striden gäller. Det är roligt att se, att det finnes intresse för att de mindre bemedlade skola få skattelindring. Men det må så vara; vare sig de personer, hvarom här är fråga, betala 50 eller 15 öre, synes det mig, att det icke har någon som helst ekonomisk betydelse. Jag tycker icke ens, att saken är värd någon diskussion i Riksdagens Andra Kammar.

Jag tager mig därför friheten att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Herr talman, mine herrar! Det är mycket möjligt, som den ärade talaren på hallandsbänken sade, att i den trakt, han tillhör, de äro mera vänligt sinnade mot dessa egare af små hus, oaktadt det är i strid mot bevillningsförordningen. Men jag kan upplysa den ärade talaren och äfven kammaren om, att det icke är på alla ställen, som det förhåller sig så. På den trakt, jag tillhör, finnas många sådana husegare och många, som genom detta förslag skulle komma i åtnjutande af skattelindring; och så tror jag det är på många andra ställen.

Den siste talaren nämde, att bevillningen skulle utgöra endast 15 à 25 öre. Ja, det är icke mycket; men jag får erinra honom om, att hafva de fatt bevilling, så följer deraf äfven skatter till kommun och till prest, och de äro ännu större; så att det är ingen obetydlighet för den sämre lottade medborgaren att utgöra en sådan skatt. Och jag kan icke finna, hvarför, då saken är så ringa, att den icke nämnvärdt inverkar på statens inkomster eller på kommunens, man skall motsätta sig den skattelindring, som af mig är begärd. Jag vågar påstå, att det är den mest behjertansvärda, som förekommit vid denna riksdag.

Her Wallbom: Herr talman, mine herrar! Om jag skulle komma att yttra detsamma, som förut blifvit sagdt vid föredragningen af denna punkt, så anhåller jag på förhand om öfverseende, ty det har varit omöjligt att höra hvad som yttrats.

En talare på hallandsbänken talade om att han under flera år suttit såsom ordförande i bevillningsberedningen och att man i hans

*Ang. befrielse
i vissa fall
från bevilling
för annan
fastighet.*
(Forts.)

Ang. befrielse i vissa fall från bevilning för annan fastighet. hemort icke haft för vana att uppskatta sådana mindre lägenhetsinnehafvare, som hade en egendom, värd 2 à 300 kronor. Ja, då vi nu stå i beredskap att stifta en lag, kunna vi ju icke fästa afseende vid att det finnes lagar, men att de icke efterleivas. Det är väl ingen orsak för oss att tänka, att vi icke behöfva göra det, därför att vi icke behöfva de lagar, som finnas.

(Forts.)

I det taxeringsdistrikt, inom hvilket jag under många år bott, har man följt lagen så noga, som man kunnat, och taxerat dem, som hafva egendom under namn af annan fastighet, taxerad till 100 kronor, och man har råkat ut för den olägenhet att till och med taxera dem, som behöfva understöd från fattigvården. Under sådana förhållanden blir det ganska svårt att taga ut denna skatt, och många gånger får man hjälpa dem och låta dem taga tillbaka densamma i form af fattigunderstöd.

Utskottet har nu åberopat samma skäl för afslag å förevarande motion, som anfördes vid 1891 års riksdag, och påpekat, att det finnes egendomar, som äro taxerade till 500 kronor. Ja, mine herrar, jag antager, att det finnes ganska få egendomar, som äro taxerade till 500 kronor.

Då motionären gått så billigt till väga att han föreslår, att endast de husbyggnader, som äro värda under 500 kronor, skulle vara skattefria, så antager jag, att inkomsten till statskassan och till kommunen icke spelar någon stor roll.

Man har talat om att det skulle finnas handverkare, som skulle hafva råd att betala denna skatt. Ja, mine herrar, hafva de någon ekonomisk ställning, så att de äro något bergade, så nog kommer deras lägenhet upp till ett värde af öfver 500 kronor.

Jag tager mig friheten att yrka bifall till motionärens förslag, ty jag anser detsamma rättvist och billigt.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Jönsson i Gammalstorp begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 17:de punkten af dess betänkande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Jönssons i Gammalstorp uti ämnet väckta motion.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 119 ledamöter röstat ja och 77 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 18.

*Ang. skyldighet
för vissa män
att erlägga
dubbel bevill-
ning.*

Herr N. Persson i Vadensjö hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 135, hemställt, »att Riksdagen beslutar, det allmän bevilning enligt andra artikeln för fast egendom samt inkomst af kapital eller arbete skall utgå med dubbla beloppet af män, som uppnått 25 års ålder och ej äro gifta eller hafva barn af föregående äktenskap.»

Utskottet hemställde emellertid, att motionen måtte lemnas utan afseende.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Persson i Vadensjö: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke godkänna det slut, hvartill detta ungherrskott kommit. En hvar måste lemna ostridigt, om man jemför en person, som lefver ogift, med den, som lefver gift, att en person, som icke har familj att försörja, har lättare att draga skatten än den, som har familj, och då det nu är fråga om en skattejemkning, anser jag, att jag i min motion icke begärt för mycket.

Om man antager, att man med denna inkomstbevilning inom olika delar af landet upprättade barnhem, då skulle man kunna der uppfostra många barn till nyttiga medborgare för samhället, hvilka nu endast hafva att gå en tidig död till mötes och af hvilka nu en stor del endast får en underhållig uppfostran.

Man har sagt, att dessa ungherrar icke hafva råd att betala en högre beskattning. Ja, derom kan man ju tvista, men med dem, som hafva 4 eller 5,000 kronors lön, tror jag det icke är fallet att de icke hafva råd att betala en extra bevilning. Jag tror, att de kunna uppoffra så mycket som helst för att tillfredsställa sina nöjen och lefva efter som de behaga.

Jag skall emellertid icke uppehålla kammaren längre, utan endast anhålla att få yrka bifall till min motion.

Herr Collander: Om jag icke missförstått den ärade motionären, så har han med sin motion afsett att, om det finnes två personer i ungefär lika förmögenhetsställning, men den ene är ogift och den andre har att försörja hustru och barn eller endast hustru, det är en billig sak, att den, som står ensam, bidrager mera i beskattningsväg än den, som har flera att försörja. Jag instämmer med honom, att deruti ligger all möjlig rättvisa, men han har dock, på sätt han formulerat sin motion, kommit till en orättvisa. Om nemligen det är en ogift man, som har att försörja flera anförvänder, kanske mor, syskon, och kanske just därför icke inträdt uti äktenskapet, så vill motionären, att denne skall skatta dubbelt högre, under det att en man, som sitter

Ang. skyldighet för vissa män att erlägga dubbel bevilling.

(Forts.)

goda ekonomiska förhållanden med familj, skall vara befriad från att erlägga denna extra bevilling. Jag tror dock icke, att motionären afsett något sådant med denna sin motion, utan att det är med afseende å dem, som, så att säga, stå på samma skala, som en skilnad i beskattningsväg bör göras. I vårt graunland Norge finnes det en beskattningslag, som synes mig innebära just hvad motionären åsyftar. De skattskyldige äro enligt denna lag indelade i fyra klasser; till den första hör den, som står ensam, till den andra den, som har att försörja 1—3, till den tredje den, som har att försörja 4—6, och till den fjärde den, som har att draga försorg om 7 eller flera. Till de personer, som han har att försörja, får endast räknas hans barn, egna eller antagna, föräldrar, syskon samt andra anförvandter, såvidt dessa kunna anses ega billiga kraf på understöd af den skattskyldige och af honom verkligen försörjas. Uti det arbete, utgifvet af professor Davidsson, som genom finansdepartementets försorg blifvit utdeladt, förekommer en tabell, som visar, huru en sådan skattelindring eger rum. Men såsom jag nyss nämnde, är här fråga icke endast om hustru och barn, utan äfven andra anförvandter, och jag kan icke föreställa mig annat, än att motionären med sitt förslag afsett just detta, nemligen att den, som har att försörja ett flertal, borde åtnjuta en lindring.

Om motionen varit affattad i sådant syfte, tror jag, att den skulle rönt understöd, men så som den nu är framställd, innebär den utan tvifvel en orättvisa. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag vill också gifva motionären rätt uti, att hans motion har mycket för sig, men jag tror och anser, att det borde vara en sockens, en stads enskilda rätt att särskildt beskatta ungarlar, och att skatten borde gå till kommunerna. Jag skulle därför vilja tillråda den ärade motionären, att, om han blir återvald till nästa riksdag och då å nyo framkommer med denna motion, han ville formulera den så, att ifrågavarande skatt komme att utgå i hufvudsaklig öfverensstämmelse med t. ex. — hundskatten.

För närvarande yrkar jag afslag.

Herr Persson i Vadensjö: Det skäl, som den ärade ledamoten af ungarlarsutskottet herr Collander anförde som det starkaste skälet emot min motion, var det, att det finnes en del ungherrar, som försörja sina närmaste, såsom föräldrar och syskon.

Ja, deri tror jag, att den ärade talaren har fullkomligt rätt, men vi hafva ju ingen statistik på detta område. För min del tror jag, att, om vi hade en sådan, vi skulle finna, att det är lika många, ja, ännu flere gifta personer med familj, hvilka försörja sina föräldrar, än det fins ungherrar, som göra det.

Jag känner mig därför, herr talman, alls icke öfvertygad af detta skäl, det enda, som från utskottets sida anförts för afslag å min motion, och vidhåller på grund deraf mitt yrkande om bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yttrandena, propositioner dels på bifall till utskottets

hemställan och *dels* på bifall till den i ämnet väckta motionen; och Ang. skyldighet för vissa män att erlägga dubbel bevilning. fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som motionären likväl begärde votering, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 18:de punkten af betänkandet n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr Persson i Vadensjö uti ämnet väckta motion.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 115 ja och 63 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 19.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 132, hade herr *J. Johnsson* i Bollnäs föreslagit, »att Riksdagen må besluta sådan ändring i §§ 10, 11 och 14 i bevillningsförordningen, att för inkomst af förrättning å annat ställe än den beskattades vanliga boningsort, hvartill må hänföras tågpersonal å jernväg, resor i postverkets tjänst m. fl. befattningar af likartad beskaffenhet, afdrag af den beskattades inkomst af sådan förrättning skall, så vidt den icke öfverstiger 2,500 kronor, ega rum med 20 procent».

Ang. ändring i §§ 10, 11 och 14 i bevillningsförordningen.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr *Johnsson* i Bollnäs: Utskottet medgifver, att olikhet i afseende å beskattningen råder med anledning af det olika aflönings sättet för postverkets tjänstemän å ena sidan och statsjernvägarnes tjänstemän å den andra, och utskottet uttalar äfven den uppfattning, att en ändring i syfte att göra beskattningen mera likformig bör ske. Men deremot har utskottet icke tilltrött sig eller ansett det tillrådligt att tillstyrka min motion derom, att 20 procent af de resande jernvägstjänstemännens inkomst vid beskattningen skall afdragas, och detta af det skäl, att jag icke närmare angifvit de grunder, på hvilka jag stödt mina beräkningar, då jag föreslagit just 20 procents nedsättning för sådan inkomst, som en person kan få genom förrättning å annat ställe än sin vanliga boningsort. Jag föreställde mig, att utskottet skulle hafva lättare att utreda den saken än jag, och jag ansåg, att det varit en ogrannligheten mot utskottet att närmare angifva de skäl, hvarpå jag stödde mina beräkningar. Om jag hade trott, att endast det förhållandet, att grunderna för min beräkning ej angifvits, skulle vara

Ang. ändring i ett skäl för afslag, så skulle jag gerna hafva stått utskottet till tjänst
§§ 10, 11 och med mina beräkningar.
14 i bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

Jag har nemligen antagit, att de tjänstemän vid statens jernvägar, hvilka jag i min motion åsyftat, i medeltal hafva 1,200 à 1,300 kronor i afföning per år. 20 procent häraf utgör då 250 à 275 kronor, hvilket per dag blir ungefär 75 öre. Jag hemställer då till kammaren, huruvida man kan anse, att 75 öre per dag är mer än hvad som fordras för att lefva borta från hem och familj största delen af året. Skall icke ett vistande ute på resor förorsaka personerna i fråga ökade kostnader af allra minst 75 öre om dagen? Jag tror, att detta är det allra minsta man kan taga till, när man vill göra nedsättning för inkomster af den art, hvarom här är fråga.

Då utskottet i afseende å åtskilliga andra frågor tillstyrkt skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville i sammanhang med den utredning angående ändring i bevillningsförordningen, som i Kongl. Maj:ts proposition till förledet års urtima Riksdag angafs, taga i öfvervägande åtskilliga af utskottet uppgifna önskvärda ändringar, så förefaller det mig egendomligt, att icke utskottet äfven i detta fall känt sig manadt att tillstyrka en skrifvelse till Kongl. Maj:t, derest utskottet på grund af de ofullständiga beräkningar, jag lemnat, icke tilltrött sig att på egen hand vidtaga eller föreslå eu ändring i bevillningsförordningen.

Jag har så mycket hellre haft grundadt skäl för detta antagande, som utskottet sjelft vitsordat rigtigheten af mina uppgifter, att en förändring af bevillningsförordningen i den af mig i motionen angifna rigtning är af behovet påkallad.

Jag skall icke tillåta mig framställa något särskildt förslag i denna fråga. Jag tror också, att kammaren har ganska svårt att på rak arm antaga en förändring i bevillningsförordningen. Men då jag tror, att syftet med min motion är berättigadt, och att det är nödvändigt, att en förändring kommer till stånd, så hemställer jag, om icke kammaren anser saken bäst främjas genom att återremittera ärendet till utskottet, på det att utskottet, som vitsordat nödvändigheten af en förändring, måtte blifva i tillfälle att formulera ett ändringsförslag.

Då kammaren nu varit i färd med att afslå åtskilliga motioner, så hemställer jag, om icke kammaren för omvexlings skull ville bereda denna motion ett blidare öde.

Jag yrkar återremiss.

Herr *Hedin* instämde häruti.

Herr J. H. G. Fredholm: Det är enligt mitt förmenande ej något tvifvel om, att ej missförhållanden ega rum med afseende på beskattningen af de olika slag af tjänstemän, som motionären i sin motion omnämnt.

Men då han vill undandrödja detta missförhållande genom att bereda de tjänstemannaklasser, han åsyftat, samma undantagsställning, som andra med dem likställda personer kommit i åtnjutande af, är detta visserligen ett sätt att afhjelpa nämnda olägenhet; men det fins

äfvén ett annat sätt att råda bot därför, nemligen att borttaga de undantagsbestämmelser, som gälla till förmån för särskilda samhällsklasser, och göra beskattningen lika för alla. Hvilkendera af dessa utvägar, som i detta fall kan vara den mest lämpliga, derom har utskottet ej uttalat sig. Men det har dock ej underlåtit att uttryckligen — i slutet af sitt betänkande i denna punkt — förklara, att utskottet vill erinra om att det redan förut under mom. e) i den skrifvelse, som utskottet föreslagit Riksdagen att aflåta till Kongl. Maj:t, påpekat vigten och nödvändigheten af »att de i bevillningsförordningens 10 § inrymda bestämmelser om *grunderna för inkomsternas beräkning* i allmänhet vid förordningens blifvande revision måtte underkastas särskild granskning i syfte att söka åvägabringa en mera *likformig* beskattning än den, hvartill berörda bestämmelser nu gifva anledning».

Utskottet har således ej förbisett det missförhållande, som motionären påvisat, utan tvärtom påpekat detsamma i den skrifvelse, som utskottet föreslagit att aflåtas till Kongl. Maj:t. Och då kammaren förut bifallit hvad utskottet hemställt i mom. e), anhåller jag att få yrka bifall till den af utskottet i punkten 19) gjorda hemställan.

Ang. ändring i §§ 10, 11 och 14 i bevillningsförordningen.
(Forts.)

Herr Johnsson i Bollnäs: Den senaste talarens yttrande föranleder mig att vidhålla hvad jag förut sagt. Den ärade ledamoten af bevillningsutskottet sade, att det fins flera sätt att afhjelpa de af mig anmärkta oegentligheter. Ja, då så är förhållandet, är det ju allt skäl, att kammaren återremitterar frågan till utskottet, på det att utskottet må blifva i tillfälle att skärskåda saken från alla synpunkter. Jag har icke påstått, att frågan uteslutande kan lösas på det sätt, som jag föreslagit. Kunna de ifrågavarande oegentligheterna undanrödjas på annat sätt än jag föreslagit, så mycket gerna; om blott rättvisa och billighet gent emot dem, hvarom här är fråga, uppfyllas, så kan jag ej hafva något emot att utskottet kommer med ett förslag, om ock afvikande från mitt, blott syftet vinnes.

Jag anser mig, herr talman, på grund af dessa skäl böra vidhålla mitt första yrkande på återremiss till utskottet.

Herr Olsson i Sörnäs: Då, efter hvad jag hört, Första Kammarren redan afslagit motionen och bifallit utskottets förslag, kan jag ej förstå, hvartill en återremiss skulle tjena. Jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr J. H. G. Fredholm: Till det skäl, som af den föregående talaren anfördes, kan jag lägga ännu ett, nemligen att Kongl. Maj:t bättre än utskottet torde vara i tillfälle att låta verkställa den utredning, som motionären eftersträfvat.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan herr talmannen gifvit propositioner å de yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 20.

Bifölls.

§ 3.

Ang. upphörande af Lundby pastorats i Göteborgs stift prebendeegenskap m. m.

Härefter föredrogs sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af Lundby pastorats i Göteborgs stift prebendeegenskap m. m.

Med tillstyrkande af Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning hemstälde utskottet:

att Riksdagen måtte medgifva,

a) att Lundby och Tufve församlingars pastorat i Göteborgs stift må upphöra att vara prebende åt teologie lektorn vid högre latinläroverket i Göteborg;

b) att, efter det pastoratets prebendenatur upphört samt till dess anslaget till allmänna läroverken blifvit för beredande af ersättning åt bemälda lektor för mistad inkomst från pastoratet erforderligen förhöjdt, Kongl. Maj:t må ega att till lönefyllnad åt nämnde lektor anvisa af reservationerna å omförmälda anslag ett mot den i läroverkets stat beräknade afkastning af pastoratet svarande belopp af 900 kronor för år; samt

c) att ny lönereglering för presterskapet i pastoratet må, med iakttagande af de i kongl. förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862 stadgade grunder och efter förberedande handläggning i den ordning, sagda kongl. förordning i tillämpliga delar innehåller, af Kongl. Maj:t fastställas för återstoden af den tid, den nu gällande löneregleringen af den 27 september 1872 afser.

I fråga härom anförde:

Herr Rodhe: Herr talman, mine herrar! Såsom ledamot af Göteborgs domkapitel har jag redan varit i tillfälle att uttala mig om den föreliggande frågan. Då jag der jemte öfriga domkapitelsledamöter uttalat en uppfattning, som är skiljaktig från den, som innehålles i Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta proposition, en uppfattning, som jag nödgas att fortfarande bibehålla, så anser jag det vara min skyldighet att angifva några af de skäl, på hvilka jag stödt denna min uppfattning.

Skulle jag bedöma frågan uteslutande ur synpunkten af hvad Lundby församlings eller pastorats intresse kräfver, så skulle jag ej tveka att förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det måste nemligen anses önskvärdt för denna församling att få en församlingsherde, som den med mera skäl kan kalla sin och som med starkare band blir fäst vid församlingen, än fallet kan blifva med en blott tillfälligtvis der tjänstgörande prestman, låt vara att hans tjänstgöring der utsträcker under flera år. Men jag har ej ansett mig ega rätt att uteslutande betrakta frågan ur denna synpunkt.

Jag har ansett mig skyldig att äfven pröfva, hvad som för läroverket, stiftet och kyrkan i sin helhet kunde vara mest gagneligt. Då kan jag ej bortse från den omätligt stora vigten af att till denna lektorsbeställning utses personer, som med goda insigter förena ett levande intresse för sin sak, ett intresse, som kan göra dem dogse att särskildt fylla den uppfostrande uppgift, hvilken visserligen åligger alla lärare, men som dock framför allt bör åligga kristendomsläraren.

*Ang. upphö-
rande af
Lundby pasto-
rats i Göte-
borgs stift
prebende-
egenskap m. m.
(Forts.)*

Vigten af att så kvalificerade personer sättas till innehafvare af denna befattning måste framträda för mig så mycket klarare, då jag besinnar, att från Göteborgs latinläroverk utgår flertalet af dem, hvilka sedan komma att verka såsom församlingslärare inom stiftet. Om det nu är — såsom man väl ej kan bestrida — större utsigt till att fullt värdiga och lämpliga personer bli innehafvare af nämnda plats, om med den är förenadt ett prebendepastorat, hvilket också gifver innehafvaren tillfälle att utöfva en praktisk presterlig tienstgöring och deltaga i församlingsvården, något som ju måste utöfva en helsosam tillbakaverkan på honom sjelf, så har jag svårt för att med min röst bidraga till afskaffandet af denna gamla institution, så framt icke i stället några andra garantier bjudas för att man till denna plats må erhålla personer sådana som nyss nämndes.

Det är ju möjligt, och jag vill hoppas, att fullt lämpliga personer, äfven om pastoratet skiljes ifrån lektoratet, skola bli innehafvare af denna lektorsplats, men, som sagdt, de garantier, som man haft, äro dock borta. Om jag sålunda väger de fördelar, som bibehållandet af prebendepastoratet kan medföra för läroverket och stiftet, emot de olägenheter, som deraf kunna blifva en följd för Lundby pastorat, så synes mig vägskaalen sjunka till förmån för prebendepastoratets bibehållande, i synnerhet som olägenheterna ju icke böra blifva så synnerligen stora, när all anledning finnes för att allt framgent stiftets mest duglige extra ordinarie prestmän skola förordnas till vice pastorer i församlingen. På grund häraf vågar jag icke taga på mig ansvaret för att med min röst bidraga till upphäfvande af denna prebendeinstitution, men jag vill icke framställa något yrkande, så framt icke någon annan gör det. Jag har emellertid ansett det vara min skyldighet, på grund af den ställning jag intager till läroverket och stiftet, att framhålla mina betänkligheter.

Om jag sålunda icke yrkar något med afseende å mom. a), så anser jag mig deremot nödsakad att göra ett yrkande i afseende å mom. c), i hvilket utskottet hemställt om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att ny löneroglering skulle verkställas för pastoratet. Det är ju obestriddigt, att kyrkoherdelönen sprungit upp till ett belopp, som måste anses alldeles för högt, och jag vill visst icke bestrida lämpligheten af åtgärders vidtagande för att begränsa detta belopp till en lämplig summa. Att emellertid nu vidtaga en sådan åtgärd, som Kongl. Maj:t föreslagit, synes mig vara ganska betänkligt och ett farligt prejudikat. Man ville gerna önska, att på detta område skulle vara en tryggande fasthet och att der icke skulle införas en osäkerhet, som måste verka ohelsosamt. Om en ny löneroglering anses böra fastställas på grund deraf, att lönen till följd af vissa omständigheter blifvit allt för stor, så synes man med samma fog kunna begära en ny löne-

Ang. upphö-
rande af
Lundby pasto-
rats i Göte-
borgs stift
prebende-
egenskap m. m.

reglering, derest i någon församling en lön på grund af vissa ogyn-
samma omständigheter sjunkit under det reglerade beloppet.

Jag tillåter mig därför att yrka, att detta mom. c) må återremit-
teras till utskottet, för att genom utskottet ett annat förslag må fram-
läggas för kammaren till häfvande af de nämnda missförhållandena.

(Forts.)

Herr Sjöholm: Herr talman, mine herrar! Det är så ofant-
ligt förändrade förhållanden inom den ifrågavarande kommunen nu
emot för relativt kort tid sedan, att det finnes allt skäl att vidtaga
den föreslagna ändringen. I afseende å befolkningsförhållandena har
invånareantalet ökat alldeles ofantligt på några år ifrån den tiden,
då man ansåg 900 kronor vara en rimlig ersättning till lektorn, som
skulle bestrida ifrågavarande befattning inom kommunen. Lönebeloppet
var då 900 kronor, och det kunde anses, att det var rimligt, att han
hade denna lön såsom biinkomst till sin befattning såsom lektor. Då
var invånareantalet några hundratal, kanske 300 eller 400 människor.
Det är för närvarande blott inom Lundby kommun öfver 7,000. Lönen
har till följd af beskattningen vuxit ifrån dessa 900 kronor till cirka
15,000 kronor, och till följd af en torrläggning, som pågår intill Göta
elf, och det ökade fastighetsvärde, som der har all utsigt för sig, då
man kastat all fabriksdrift in på denna sida, som har samma fördel-
aktiga läge intill Göta elf som Göteborg, så skulle jag våga påstå, att
inom en ganska kort tid lönen går upp till 25- eller 30,000 kronor.
Att man skulle anse detta rimligt, kan jag icke tänka mig, och det
torde väl gå för sig att få en teologie lektor i Göteborg för billigare
pris. Hans lön vid läroverket är ju ganska afsevärd, och hans befatt-
ning skulle kräfvat hans arbete uteslutande der. Han skulle således
icke kunna egna sitt arbete åt vår kommun. På samma gång behöfva
vi inom kommunen en kyrkoherde och till och med ett biträde åt
 honom, för att förhållandena skola kunna ordnas såsom sig bör.

Alla myndigheter, till hvilka vi vändt oss, hafva gillat våra klagomål,
utom Göteborgs domkapitel, och jag är ledsen öfver att vår aktade
biskop, oaktadt de motsägelser, som ligga i domkapitlets uttalande,
ändock fortfar att vidhålla, att det skulle behövas denna summa för
en lektor. Han erinrade visserligen om att man kan göra afsättningar
till vissa ändamål och derigenom begränsa lönen. Må så vara, men
jag tror, att beskattningen blir lika tung för oss ändå; och jag tror,
att det vore synnerligen lyckligt, om vi kunde få denna kammares
bifall till utskottets hemställan, hvarom jag finner mig föranlåten
anhålla.

Herr Ljungman: Då här yrkats återremiss på sista mom. c),
så skall jag tvärtom tillåta mig yrka bifall dertill, och skälet derfor
är, att lönen i Lundby prebendepastorat i verkligheten är reglerad i
strid mot författningens anda. Då författningen i öfverensstämmelse
med Riksdagens skrivelser den 6 juli 1857 och den 26 september 1860
skrefs, var afsigten att förekomma, att sådana afgifter som tionden,
hvilka ständigt vexla och som stiga med jordbrukets utveckling, skulle
i sin gamla form få ingå i lönerna, och att dessa afgälder borde ersättas
med fasta, en gång för alla bestämda och till blott »en mindre

del i penningar» beräknade afgifter. Nu har man i stället vid denna reglering åsatt en afgift, som klämmer efter församlingsborna mycket fullständigare än den tionde, som utgick under katolska tiden. Man har nemligen åsatt en hög afgift efter fyrk, och det är ju en *ny* tiondesättning, som är mycket värre än någon annan, ty den träffar alla möjliga skatteföremål inom pastoratet samt vexlar och stiger med näringsutvecklingen i än högre grad än den forna tionden.

Jag skall därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upphörande af Lundby pastorats i Göteborgs stift prebendegenskap m. m.

(Forts.)

Herr von Friesen: Herr talman! Efter upplysning, som lemnats, har Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, d. v. s. Kongl. Maj:ts proposition. Något ändamål med att återremittera ärendet skulle därför icke nu kunna vinnas, och jag skall derfor här göra samma hemställan, som utskottet skulle göra, om frågan återremitterades, eller att kammaren måtte fatta sitt beslut, och jag vill tillägga, i öfverensstämmelse med utskottets förslag.

Den förste ärade talaren sade, att, om man såge saken uteslutande från Lundby pastorats synpunkt, man icke kunde annat än gilla, att denna församling upphörde att vara ett prebendepastorat. Men bör man icke se saken uteslutande från Lundby församlings synpunkt? Är det rätt, att Lundby pastorat skall vara ett medel att befrämja undervisningen vid Göteborgs latinläroverk? Mig förefaller detta origtigt. Nu är det icke heller alldeles säkert, att det skulle befrämja undervisningen vid läroverket, om Lundby fortfarande finge vara prebendepastorat. Jag tror icke, att man deruti, att teologie lektorn har ett prebendepastorat, har några garantier alls för att erhålla bättre lärarekrafter för läroverket. Jag tror icke, att man på detta sätt får bättre kvalificerade teologie lektorer än vid de läroverk, der teologie lektorn icke har något prebendepastorat. Jag kan icke heller gå in på att lektorn i teologi skulle utöfva något större uppfostrande inflytande på ungdomen än andra lärare. Detta inflytande lär väl bero på lärarens personlighet, och icke är det väl sagdt, att teologie lektorn alltid är en sådan personlighet, att han mer än andra lärare inverkar uppfostrande på ungdomen. På grund af sin yttre ställning har han till och med svårare att göra detta än andra lärare, ty han har mindre antal lärotimmar i klassen än en stor del af de andra lärarne, kommer därför mindre i beröring med ungdomen och kan därför icke heller utöfva så stort inflytande på den som de öfrige lärarne.

Huru man än ser saken, synes man böra vara ense derom, att detta förslag, att Lundby pastorat skall upphöra att vara prebendepastorat, är ett godt förslag.

Hvad beträffar frågan om verkställande af ny lönerreglering, så förefaller det mig alldeles själfklart, att en sådan bör ske. Då man nemligen har att vidtaga förändrade anordningar med de presterliga förhållandena inom församlingen, så lär det väl vara snart sagdt nödvändigt att i sammanhang med upphäfvande af prebendeegenskapen verkställa en ny lönerreglering.

Af dessa skäl och de skäl, som uttalats af ett par andra talare, anser jag mig böra yrka bifall äfven till mom. c).

Herr Gumælius: Jag föreställer mig att vid ett sådant förhållande, som att Kongl. Maj:t kommit in till Riksdagen med ett förslag om en reform, han gerna skall följas af Andra Kammaren, och jag hemställer därför om bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Ang. ändring i folkskolelärarepersonalens aflöningsförhållanden. I ordningen förekom härnäst sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af två motioner angående ändring i folkskolelärarepersonalens aflöningsförhållanden.

Till det sammansatta utskottets behandling hade öfverlemnats nedannämnda två inom Andra Kammaren väckta motioner, hvilka äsyftade ändring i folkskolelärarepersonalens aflöningsförhållanden, nemligen:

motionen n:o 21, af herr *E. A. Zotterman*, med hvilken herr *C. J. Jakobson* instämt, varande i denna motion yrkad:

att Riksdagen ville besluta sådan ändring uti § 1 mom. 2 af kongl. kungörelsen den 20 januari 1882, sådant detta lagrum lyder i kongl. kungörelsen den 5 oktober 1891 angående aflönning åt lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor, att bestämmelsen om att åt ordinarie folkskolelärare och lärarinna bör af skoldistriktet anskaffas sommarbete och vinterfoder för en ko eller ock, der hinder eller svårigheter af lokala eller andra förhållanden därför möta, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter spanmål af visst slag i ersättning lemuas, måtte upphöra att gälla, samt att i stället godtgörelse för ifrågakvarande naturaprestation skulle under benämning »ersättning för kofoder» utgå med 100 kronor per år; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet derom trädde i kraft, erhöle kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor per år, måtte vara berättigad att vid sådan förman bibehållas, hvad ersättningen vidkomme, dock icke längre än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranledde;

motionen n:o 169, af herrar *Nils Nilsson* i Skärhus och *Nils Svensson* i Olseröd, hvilka hemstält:

att Riksdagen — på det att, då till ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola eller till annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna utginge kontant ersättning för kofoder med minst 100 kronor eller ock på grund af ordinarie lärares eller lärarinnas derom gjorda yrkande kofodret till sådan lärare eller lärarinna utginge in natura, skoldistriktet måtte af statsmedel få bekomma ett årligt bidrag af 66 kronor 67 öre till denna del af lärarens eller lärarinnans aflönning — måtte öka förslagsanslaget till »lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor» med 360,000 kronor.

Utskottet hemställde emellertid:

- a) att herr Zottermans motion icke måtte af Riksdagen bifallas; och
 b) att icke heller herrar Nilssons och Svenssons motion måtte
 vinna Riksdagens bifall.

Ang. ändring
 i folkskole-
 lärarepersona-
 lens aflönings-
 förhållanden.

(Forts.)

Häremot hade reservationer anmälts:
 af herr *von Friesen*, som ansett, att utskottet bort hemställa om
 bifall till herrar Nilssons och Svenssons i ämnet väckta motiou; och
 af herrar *Lilienberg*, *Jonsson* i Hof och *Folke Andersson*.

Efter det till en början utskottets under *mom. a)* gjorda hem-
 ställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Zotterman, som yttrade: Då i föreliggande utlåtande det
 sammansatta stats- och lagutskottet behandlat de två uti detta ut-
 låtande omhandlade motionerna icke hvar för sig, utan i ett samman-
 hang, så anhåller jag, att diskussionen också måtte få röra sig om båda
 motionerna.

Med bifall till denna hemställan föredrogs nu jemväl *mom. b)*;
 hvarefter ordet å nyo lemnades till

Herr Zotterman, som nu anförde: I kongl. kungörelsen den 20
 januari 1882 stadgas i § 1 bland annat, att åt ordinarie lärare eller
 lärarinna vid folkskola äfven bör af skoldistriktet anskaffas sommar-
 bete och vinterfoder för en ko, eller ock, der hinder eller svårigheter
 af lokala eller andra förhållanden därför möta, minst värdet af 8 hekto-
 liter 25 liter spanmål, hälften råg och hälften af det eller de andra
 sådesslag, i hvilka kronotionden inom orten utgår, i ersättning lemnas.

Med anledning häraf tog jag, på uppmaning af ett stort skoldistrikts
 lärareförening, mig friheten att vid 1891 års riksdag väcka en motion
 om att nämnda bestämmelser måtte ur författningen utgå och i dess
 ställe bestämmas, att en kontant ersättning af 120 kronor per år skulle
 lemnas. Denna min motion remitterades till lagutskottet, men med
 anledning af väckta förslag om att en viss del af ersättningsbeloppet
 skulle utgå af statsmedel, kom den att behandlas af sammansatta stats-
 och lagutskottet. Utskottet tillstyrkte motionen, ehuru det nedsatte
 ersättningsbeloppet från 120 till 100 kronor för år. Mot denna ut-
 skottets hemställan anförde en mycket bekant, lika qvick som skämt-
 sam ledamot af Första Kammaren, att, eftersom kofodersersättningen icke
 befordrade något kulturändamål, kunde han icke vara med om att
 staten skulle bidra med en del af den erforderliga summan. Den
 af den ärade ledamoten i Första Kammaren sålunda afgifna reserva-
 tionen bifölls af samma kammare, under det åter sammansatta utskottets
 hemställan bifölls af denna kammare med det vilkor, att staten skulle
 betala $\frac{2}{3}$ af beloppet. Sammanjemkning kunde icke ske, och frågan
 hade således fallit för den gången. Samma öde rönt frågan vid 1892
 års riksdag, då man hemstält om 100 kronors ersättning för kofoder,
 att utgå med $\frac{2}{3}$ af staten och $\frac{1}{3}$ af kommunen. Men i år har samman-
 satta stats- och lagutskottet kommit till ett annat resultat än 1891 års

Ang. ändring
i folkskole-
lärarepersona-
lens aflönings-
förhållanden.

(Forts.)

utskott; i stället för att 1891 års utskott tillstyrkt bifall till förslaget, har nu utskottet afstyrkt detsamma. Då jag i år väckte denna motion, utgick jag från det antagande att, då Andra Kammaren förut har bifallit min motion med förut nämnda tillägg, att staten skall bidraga med $\frac{2}{3}$ af beloppet, men Första Kammaren deremot afslagit detta på den grund, att man der icke ansåg, att staten borde bidraga med något belopp för att lindra kommunerna i ett deras särskilda åliggande, att, säger jag, om frågan förekomme ännu en gång, skild från sammankopplingen med statsanslaget, skulle första kammaren nog vilja bifalla motionen. Men jag finner nu, att så verkligen icke är fallet, och jag har nu fått bekräftelse på hvad jag förut misstänkte, eller att Första Kammaren icke vill, att denna fråga skall lösas på det sätt, som vi ansett, nemligen att skolläraryn skola få kontant ersättning för denna naturaprestation. Jag måste då fråga mig: hvadan detta? Och jag finner i utskottets betänkande förklaringsgrunden. Utskottet har erkänt, att de stridigheter mellan församling och lärare rörande ersättning för kofoder, hvilka ligga till grund för min motion, borde häfvas och förekommas, samt att kontant ersättning vore lämpligast, enär man derigenom skulle motverka nämnda stridigheters upprepande. Men då värdet af denna naturaförmån är olika i olika landsdelar, har utskottet och enkanneligen Första Kammarens ledamöter funnit, att det möter svårigheter att bestämma denna kontanta ersättning. Det har likväl syntes dem, som om det af mig föreslagna beloppet, 100 kronor för år, vore lämpligt. Hvarför har då Första Kammaren icke kunnat godkänna min motion. Jo, säger utskottet slutligen, om man skulle utbyta kofoderförmånen mot ersättning i penningar, dervid staten skulle bidraga med $\frac{2}{3}$ af erforderliga beloppet, skulle detta medföra ett statsanslag på 360,000 kronor om året, och detta belopp vore mera värdt än de olägenheter, man ville upphäfva, i synnerhet som genom urtima Riksdagens beslut statens medel kommit att ändå tagas strängt i anspråk. Ser man närmare på detta senare uttalande, som synes vara kardinalskälet från Första Kammarens sida, och sammanställer detta med den ärade reservantens från år 1891 yttrande, då han för, bland annat, den väntade stora statsuppostringens skull icke kunde biträda sammansatta utskottets tillstyrkande hemställan, förefaller det mig, som att dessa folkskolelärare och lärarinnor, litet aflönade som de äro i öfrigt, skulle, utom det att de, såsom andra statens medborgare få drabbas af särskild bevillning just i följd af urtima Riksdagens beslut, nödgas för detta urtima besluts skull gå förlustiga den löneförbättring, som sammansatta stats- och lagutskottet tillstyrkte år 1891. Andra Kammaren, som åren 1891 och 1892 biföll frågan om kofodersersättningen, kommer nog, såsom jag förmodar, att bifalla densamma äfven i år. Jag vågar nemligen hoppas, att Andra Kammaren icke vill, att de fattige folkskolelärarna i vårt land skola i dubbel mätto drabbas af det beslut, som urtima Riksdagen fattade i fjor: först genom tilläggsbevillningen, och så förlusten af kofodersersättningen.

Då afsigten med min motion endast varit att få omhandlade kofoder och sommarbete ersatt med visst penningbelopp, och då jag tror, att denna min sträfvan för närvarande bäst kan främjas genom att jag nu ansluter mig till herr von Friesens reservation, skall jag,

herr talman, tillåta mig yrka afslag på utskottets hemställan i mom. b) och bifall till nämnda reservation.

*Ang. ändring
i folkskole-
lärarepersona-
lens aflönings-
förhållanden.*

Vidare yttrade:

(Forts.)

Herr Nilsson i Skärhus: Då jag nu erhållit kännedom om att utskottets hemställan å såväl mom. a) som å mom. b) godkänts af Första Kammaren, vill jag nu icke yttra mig om herr Zottermans motion. Jag kan göra detta så mycket hellre, som det icke behöfver uppstå någon tvist om denna sak, för så vidt denna kammare står fast vid hvad den i fjor beslutade, utan om min motion bifölles, skulle alla tvister lätt nog vara undanröjda. Hvar och en af denna kammares ledamöter känner mycket väl till denna sak, som var föremål för kammarens öfverläggning sistlidet år. Kammaren antog då nästan enhälligt ett dylikt förslag, som äfven vunnit statsutskottets bifall, af hvilket utskott ensamt frågan då behandlades. Emellertid hade 4 å 5 af utskottets ledamöter från Första Kammaren reserverat sig mot utskottets förslag, och så afslogs det af sistnämnda kammare. Orsaken, hvarför det då icke kom till gemensam votering, var den, att anslagsfrågan sammankopplats med frågan om en lagförändring just i samma rigtning som herr Zottermans nu förevarande motion. Nu har jag och herr Nils Svensson i Olseröd väckt en motion i annan rigtning; vi hafva nu nemligen förbigått frågan om lagförändringen och endast begärt ett statsanslag. Vid sådant förhållande och med den kännedom vi hafva om Andra Kammarens karakter, nemligen att den vidhåller det beslut, den en gång fattat, trodde vi oss kunna hoppas på bifall till vår nu ifrågavarande motion. Den kläm, som motionen innehåller, skall jag be att få uppläsa. Den lyder sålunda: vi hemställa, »att Riksdagen — på det att, då till ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola eller till annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna utginge kontant ersättning för kofoder med minst 100 kronor eller ock på grund af ordinarie lärares eller lärarinnas derom gjorda yrkande kofodret till sådan lärare eller lärarinna utginge in natura, skoldistriktet måtte af statsmedel få bekomma ett årligt bidrag af 66 kronor 67 öre till denna del af lärarens eller lärarinnans aflöning — måtte öka förslagsanslaget till »lönertilskott åt lärare vid folkskolor och småskolor» med 360,000 kronor». Utskottet har nu ansett att denna summa vore temligen hög, så att staten icke skulle kunna lämpligen undvara densamma, i synnerhet som urtima Riksdagens beslut föranleder en mängd ökade utgifter för statskassan. Men vi må besinna, att ett bifall till motionen skulle bereda lättnad åt hvarje kommun och skulle verka särdeles lugnande på sinnena, som blifvit upprörda genom denna urtima Riksdags beslut. Jag tror sålunda, att det vore mycket välbeträckt af Riksdagen att bevilja folkskolelärarne och lärarinnorna den föreslagna ersättningen, som också är af verkligt behof påkallad. Derigenom skulle kommunerna också komma att få lättare att bära de bördor, som äro med skolväsendet förenade.

På grund häraf skall jag anhålla om proposition på bifall till motionen samt afslag på utskottets hemställan.

Ang. ändring
i folkskole-
lärarepersona-
lens aflönings-
förhållanden.
(Forts.)

Herr Hammarlund: Ja, vi stå nu å nyo inför den så mycket omtuggade kofodersfrågan. De gånger, denna fråga senast förevarit i Riksdagen, har jag icke yttrat mig i densamma; men då nu från utskottet kommit eu afstyrkande hemställan, må det tillåtas äfven mig att säga några ord i saken.

Här föreligga två olika förslag. I fall man endast tager hänsyn till hvad som kan vara förmånligt för skollärarne, bör man gifva herr Zottermans förslag företrädet. Men man bör ju äfven taga hänsyn till kommunerna och se till, om man icke kan åstadkomma någon lindring i deras utgifter. Från denna synpunkt är gifvetvis herrar Nilssons och Svenssons motion att föredraga. Och utaf den behandling, som under de senaste åren kommit denna fråga till del, framgår noggsamt, att lösningen af densamma icke kan vinnas annat än genom att gå i den rigtning, som i fyor angafs af herr Holmgren och då godkändes af denna kammare, och som nu i år upptagits af dessa två motionärer, herrar Nilsson i Skärhus och Svensson i Olseröd.

Utskottet har emellertid i år hvarken velat vara med om det ena eller det andra, utan har sagt rent nej. Åtskilliga af de skäl, som utskottet anført till stöd för sin åsigt, hafva blifvit bemötta af de närmast föregående talarne. Jag skall — särskildt som jag icke vill betrakta frågan ur vare sig lärarnes eller kommunernas, utan ur *skolans* synpunkt — be att blott få upptaga ett af de öfriga skälen, som utskottet här anført, nemligen det, att sedan nu tvisterna i flera fall dragits under Kongl. Maj:ts pröfning, »lärer det vara att förvänta, att en säkrare uppfattning af stadgandets innebörd skall kunna i praxis utbilda sig».

Jag betviflar, att denna »säkrare uppfattning» skall vinnas, så länge det nuvarande otydliga stadgandet står qvar i författningen. Ungefär samtidigt med att utskottet skref detta utlåtande, afgjorde Kongl. Maj:t icke mindre än fyra dylika kofodersmål. Jag har här i min hand en redogörelse för alla dessa mål. Herrarne behöfva icke vara förskräckta, jag skall visst icke läsa upp alla dessa handlingar. Jag skall blott i största korthet omnämna dem.

I det ena af dessa mål — det gälde en lärarinna i Gefleborgs län — förklarade länsstyrelsen lärarinnan berättigad till både sommarbete och vinterfoder för en ko samt fähus och foderlada. Kammarkollegium strök fähuset. Det tyckte, att dylikt var öfverflödigt för en lärarinna. Men Kongl. Maj:t förklarade henne berättigad till både sommarbete och vinterfoder för ko samt fähus och foderlada.

Det andra målet gälde en folkskolelärare i samma län. Der kommo både länsstyrelsen, kammarkollegium och Kongl. Maj:t till alldeles samma åsigt, nemligen att läraren var berättigad till kofoder in natura, fähus och foderlada.

Det tredje målet gälde en folkskolelärare i Vermlands län. Der rörde sig tvisten endast om fähus. Läraren vann i alla de olika instanserna, och församlingen blef ålagd att uppföra nytt fähus i stället för det gamla, som befunnits vara i odugligt skick.

Det fjerde fallet gälde en lärare i Kronobergs län. Der förlorade läraren i alla instanserna och blef icke tillerkänd vare sig kofoder in natura eller fähus. I infordradt yttrande hade nemligen kronofogden intygat, att svårigheter mötte för församlingen att anskaffa kofoder in

natura. Läraren företedde visserligen intyg af motsatt innehåll eller att från församlingen årligen såldes åtskilliga partier både hö och halm, och han företedde till och med en förbindelse från en hemmansägare, boende i närheten af skolan, att denne vore villig att årligen aflemna så mycket hö och halm, som kunde klaganden tillerkännas. Men det halv icke gent emot kronofogdens intyg: såväl länsstyrelsen och kammarkollegium som ock Kongl. Maj:ts afslogo lärarens klagomål.

Icke kan man just med utskottet säga, att dessa utslag bidragit till »en säkrare uppfattning af stadgandets innebörd». Af dessa utslag framgår, att om församling icke kan på något sätt styrka, att hinder eller svårigheter förefinnes att lemna kofoder in natura, så blir församlingen ålagd att lemna läraren denna förmån. Men om församlingen skaffar sig intyg af kronofogden att hinder eller svårighet förefinnes, synes hon blifva befriad derifrån. Utgången är således väsentligen beroende på den individuella uppfattningen hos ortens kronofogde. Men vi hafva 117 kronofogdar i riket, och att begära, att alla dessa skola hafva samma uppfattning af stadgandets innebörd, är orimligt. Sådant stadgandet är affattadt, är det nemligen gifvet, att olika uppfattningar *måste* göra sig gällande. Det heter i det nuvarande stadgandet: »der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden möta». Men hvad är »hinder», hvad är »svårighet», och hvad är de »lokala» eller de »andra förhållanden», om hvilka här talas?

Ett godt förhållande emellan lärare och församling är för skolarbetets framgång i högsta måtto önskvärdt. Men oklara och svävande bestämmelser — särskildt beträffande löneförmånerna — lägga hinder i vägen för åstadkommande af ett dylikt godt förhållande. Derfor är det i hög grad önskvärdt, att sådana bestämmelser komma till stånd, att löntagaren bestämdt vet, hvad han har att erhålla, löngifvaren hvad han skall erlagga. För min del vill jag bidraga till hvarje sträfvande, som äsyftar att undauröjda de omständigheter, som lägga sig hindrande i vägen för ett dylikt godt förhållande, och då herrar Nilssons och Svenssons motion går i den riktningen, vill jag vara med om den. Dessa kofoderstvister hålla på att urarta till ett kroniskt ondt för skolan; det är verkligen hög tid att söka råda bot härför.

Det kan visserligen invändas, att frågan härigenom icke fått sin slutliga lösning. Men resultatet af ett bifall till denna motion blir helt visst det, att de allra, allra flesta församlingar skynda att godvilligt lemna 100 kronor i stället för kofodret, enär detta ställer sig för dem mest ekonomiskt. Och jag tror mig våga säga, att om lärarne få detta belopp, så skola de vara belåtna. Att de deremot icke alltid känt sig tillfredsställda med en ersättning af 50 à 55 kronor, ett belopp som icke i ringaste mån motsvarar värdet af ett kofoder, må icke förvåna. I de allra flesta fallen hafva emellertid lärarne nöjt sig med hvad de fått, hellre än att börja en alltid obehaglig rättstvist.

Herrar Nilssons och Svenssons motion afser ingen ändring i sjelfva stadgandet om lärarnes aflöning, utan rör endast statsbidraget. De lärare, som för närvarande erhålla kofoder in natura eller högre ersättning än 100 kr., skulle alltså bibehållas vid denna förmån under sin tjänstetid, hvadan genom denna motions antagande ingen lärare kan lida intrång i sina nuvarande rättigheter.

Ang. ändring
i folkskole-
lärarepersona-
lens aflönings-
förhållanden.
(Forts.)

Ang. ändring
i folkskole-
lärarepersona-
lens aflönings-
förhållanden.

Som sagdt, jag ber att få yrka, att kammaren med afslag å utskottets hemställan bifaller det i herrar Nilssons och Svenssons motion gjorda yrkande.

Häruti instämde herrar *Fr. Berg, Linder* och *Johansson* i Strömsberg.

Herr Göransson: Herr talman, mine herrar! Utskottet har erkänt, att det nuvarande stadgandet om folkskolelärares rätt till kofoder eller ersättning därför icke är fullt klart och tydligt. Utskottet har vidare sagt, att stadgandet på en del ställen »gifvit anledning till tvister mellan skollärare och församling, men att dessa ställen utgöra ett försvinnande fåtal i jämförelse med dem, der någon tvist icke förspors; och i alla händelser lär det, då nu tvisterna i flera fall dragits under Kongl. Maj:ts pröfning, vara att förvänta, att en säkrare uppfattning af stadgandets innebörd skall kunna i praxis utbilda sig». Jag kan icke dela utskottets uppfattning i denna sista punkt. Det är visserligen sant, att det finnes flera prejudikat i här föreliggande fråga. Men det kommer icke, enligt min öfvertygelse, att hindra, att icke oupphörligen sådana tvister och stridigheter komma att fortfarande dragas under Kongl. Maj:ts pröfning; ty äfven om en sådan tvistefråga är afgjord för en ort, lär det icke kunna hindra, att likadan fråga upptages å en annan ort, der förhållandena äro helt olika mot den förra, så länge det står kvar att afgöra frågan, huruvida det är hinder eller svårigheter af lokala eller andra förhållanden, som möta för anskaffande af sommarbete och vinterfoder åt skollärares ko; och jag tror icke, att det går så lätt att enas om detta, utan att frågan i de flesta fall kommer att gå till högsta instans. För öfrigt är jag öfvertygad om att, äfven sedan ett Kongl. Maj:ts utslag fallit och en lärare blifvit tilldömd kofoder in natura, så stannar det icke med det. Hafva en gång stridigheter och misshälligheter uppstått emellan lärare och församling, komma de nog att fortsättas. Jag menar på sådant sätt, att nästa frågor då nog komma att blifva: huru mycket kofoder skall han hafva; huru mycket hö skall han hafva; och huru mycket halm skall han hafva m. m.? Församlingen vill gifva ett belopp och läraren vill hafva ett annat; och så blir saken åter föremål för tvister och rättegångar på nytt. Vidare kan det blifva fråga om huru stor ladugården skall vara, huru stort foderhuset skall vara, och huru det skall byggas; och så blir detta föremål för tvister och rättegångar o. s. v. i oändlighet. Jag har ett färskt exempel från den kommun, jag tillhör, om en dylik rättegång, som helt nyligen afgjordes i högsta domstolen på så sätt, att skolläraren tilldömdes kofoder in natura. Men jag är alldeles öfvertygad om att det stannar icke med det. Har det uppstått en misshällighet emellan lärare och församling, kommer det nog att fortfara på det sättet, som jag nyss nämnde, så att man kommer att processa om huru mycket skolläraren skall hafva. Ett sådant förhållande kan jag för min del icke anse vara lyckligt, utan på det högsta skadligt såväl för skolan som för både lärare och församling.

Jag yttrade mig förra året i denna fråga och antydde då, att jag fäste mig icke så mycket vid huruvida man skulle få statsbidrag eller ej. Hufvudsaken för mig var att få bort detta tvistefrö och i stället

få ett belopp bestämdt i kontant såsom ersättning för kofoder, och denna åsigt vidhåller jag ännu. Men om det är omöjligt att realisera detta på sådant sätt, att kommunen enbart skall betala detta belopp — just på den grund, som här ofvan är anfördt i detta utskotts-<sup>Ang. ändring i folkskole-
lärarepersona-
lens aflönings-
förhållanden.</sup> betänkande, nemligen att det är så olika förhållanden på olika orter — så vore nog ett statsbidrag det säkraste medlet för åstadkommande af en utjemning och rättelse härutinnan, så att frågan kunde lösas. Man har uttalat sig i år liksom förlidet år för att 100 kronor måtte anses vara ett lämpligt medelpris. Men vi veta, att det finnes många orter inom de södra och mellersta delarne af vårt land, der man nu ersätter sina skollärare för kofoder med mindre belopp — som äfven antyddes af föregående talaren -- nemligen med 50 å 60 kronor. Men då kan man lätt inse, att dessa kommuner icke skulle vilja gå in på att betala en ersättning på 100 kronor. Derför kan jag icke finna någon annan utväg, för att komma till rätta med denna sak, än att man bestämmer att staten skall träda emellan, så att man på det sättet kan få rättelse.

Jag vill icke längre uppehålla kammarens tid, men jag skall tillåta mig att yrka bifall till herrar Nilssons och Svenssons motion.

Herrar *Olsson* i Kyrkebol, *Anderson* i Hasselbol, *Andersson* i Lysvik och *Olsson* i Mårdling instämde häruti.

Herr Östberg anförde: Herr talman! Det kan icke förnekas, att olägenheter förefinnas i åtskilliga fall till följd utaf nu gällande bestämmelser rörande kofodersersättningen, och jag kan icke heller neka till att det vore önskvärdt att få förhållandet förändradt. För min del skulle jag också gerna medverka till utbytandet af nuvarande kofodersersättning mot fast ersättning. Men frågan ligger för närvarande i det läge, att kammaren torde finna, att det här hufvudsakligen är fråga om att lemna ökad statsbidrag till folkskolan, en höjning af statsanslaget med icke mindre än 360,000 kronor om året. Vid sådant förhållande synes mig utskottet haft fullgiltigt skäl att nu, med hänvisande till statsverkets ställning för närvarande, afstyrka bifall till det framställda förslaget.

Herr Zotterman yttrade, att han ansåg det vara orätt, att folkskolelärarne särskildt skulle komma att drabbas utaf de beslut, som fattades vid urtima riksdagen. Jag tror icke, att det är rätt att uppfatta saken så. Det är ju icke meningen att förändra folkskolelärarnes förmåner. Vi veta, att ett sådant utbyte, som här är föreslaget, skulle på några håll öka deras inkomster, men på andra håll åter minska dem. I det stora hela komme det icke att blifva någon afsevärd förändring, och det har framför allt icke varit meningen att åstadkomma någon förändring i deras förmåner.

Det ställer sig så, att frågan egentligen gäller öfverflyttandet från kommunerna till staten af ett ärligt skattebelopp. Jag kan för min del icke anse detta vara riktigt, dels af det skäl, som jag redan anfördt, eller att statsverkets ställning i år icke synes medgifva det, men äfven derfor att det gäller att öfverflytta en skatt från att vara direkt till att vara indirekt. Jag har alltid ansett det vara oriktigt att minska de direkta skatterna, der det icke varit alldeles nödvändigt.

Ang. ändring i folkskole-lärarepersonals aflönings-förhållanden. Att nu, sedan så vidtomfattande beslut blifvit fattade, som afse borttagandet af direkta skatter, och innan man sökt ersätta de borttagna skatterna genom nya direkta skatter — att redan nu, säger jag, åter öfverflytta en skatt från direkt till indirekt, det anser jag för min del vara oklokt, och jag vill derfor, på grund derutaf såväl som på grund af hvad utskottet har anfört, för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Holmgren: Herr talman! Då jag vid förra årets lagtima riksdag väckte en motion, hvori jag gjorde samma yrkande som det, hvilket innehålles i herrar Nilssons och Svenssons vid denna riksdag framlagda motion, har jag ansett mig böra begära ordet för att nämna, att jag vidhåller de åsigtter, jag då uttalade. De olägenheter, motionen afser att aflägsna, qvarstå fortfarande och på samma gång behofvet af en förändring i det afseende, som här är i fråga, d. v. s. i bestämmelserna rörande ersättning för kofoder till folkskoleläraerne. Jag ber derfor, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herrar Nilssons och Svenssons motion.

Herr Petersson i Runtorp: Herr talman, mine herrar! Då jag inom utskottet varit med om det förslag, som utskottet här framställt, skall jag be att få säga några ord såsom skäl härför. Att jag varit med derom kommer sig icke deraf, att jag icke tror, att den fråga, som här framställts genom herrar Nilssons och Svenssons motion, för eller senare skall gå igenom — det anser jag att den både bör göra och skall göra i sinom tid — men jag tror icke, att detta under nuvarande förhållanden är möjligt. Tiden är nemligen ganska olämplig för ett bifall till detta förslag på grund af de svårigheter, som förefinnas i fråga om att bereda staten tillräckliga inkomster. Med hänsyn till de stora utgifter, som vi för närvarande hafva att bestrida, tror jag, att det skulle vara ett alldeles för kämbart tag i statskassan att nu anslå mellan 3 och 4 hundra tusen kronor för detta ändamål. Men, som sagdt, jag önskar, att denna fråga måtte lösas ju förr dess hellre, ty den har otvifvelaktigt den egenskap, som historien har att berätta om Tors bockar, ty om man slaktar den aldrig så ofta, kommer den ändå igen, tills den går igenom.

Jag anser det icke vara lämpligt att bifalla herr Zottermans motion och ålägga kommunerna att ensamma utbetala denna kofodersersättning, enär det då skulle blifva ett fasligt skrik å vissa orter, att man tvingades att betala mycket mer i ersättning för kofoder, än hvad detta verkligen vore värdt.

Här har talats om sämja och enighet mellan läraerne och kommunerna, men icke skulle ett sådant beslut bidraga till detta goda förhållande, ty om läraerne blefve gynnade på detta sätt, så skulle detta utan tvifvel väcka en ovilja mot skolan, hvilken jag anser vara farlig. När denna fråga skall lösas, bör den derfor lösas på det sätt, att staten bidrager till denna ersättning. Men så farligt är det icke med saken, att man icke bör kunna lugna sig litet, till dess man — som jag hoppas och förmodar — får bättre tillgångar att bereda den lindring, som här är i fråga. Säga hvad man vill, är dock detta ett slags löne-

förhöjning för folkskolelärarne, hvilka emellertid icke hafva det sämre än hvad folk i allmänhet har; det tror jag att hvar och en har reda på. Men det skulle nog icke komma att stanna med detta, utan folkskolelärarne skulle utan tvifvel komma att söka ytterligare löneförhöjning, och då vore det lämpligt att bevilja dem detta tillägg, när tiden vore inne och staten hade råd dertill. Så tycker jag att man bör uppfatta frågan för närvarande, och jag tror därför, att utskottet har handlat klokt, då det för närvarande hemställt om afslag å såväl det ena som det andra förslaget. Men det försäkrar jag herrarne, att jag har ingenting mot sjelfva saken; jag skulle till och med ha varit med om förslaget nu, om jag icke hade trott, att det icke kan gå igenom vid denna riksdag. Äfven om man kunde drifva det till gemensam votering, tror jag, att man ändå icke för närvarande skulle kunna få förslaget igenom. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Ang. ändring
i folkskole-
lärarepersona-
lens afönings-
förhållanden.
(Forts.)*

Herr Zotterman: Herr talman! Det var med anledning af ett uttalande från stockholmslänsbänken som jag blef uppfordrad att yttra några ord. Den ärade talaren vände sig mot det uttalandet af mig, att jag hoppades, att Andra Kammaren icke skulle biträda den åsigten, att folkskolelärarne icke borde få detta kontanta belopp just nu, på grund deraf att vi anslagit så rundliga belopp till försvaret. Den ärade talaren sade, att detta mitt uttalande icke har någon giltighet, därför att det här icke vore fråga om någon förändring af lärarnes löneförmåner. Jo, det är just det, det är; det är här verkligen fråga om en förändring af lärarnes löneförmåner.

Jag skall be att få för kammaren citera två uttalanden af utskottet — de äro mycket korta. På ett ställe heter det: »Nekas kan emellertid icke, att ett obligatoriskt utbyte af det föräldrade afönings-sättet kofoder in natura mot ersättning i penningar, på sätt herr Zotterman ifrågasatt, skulle medföra afsevärda fördelar». Det var det ena uttalandet från utskottets sida. Det andra uttalandet är detta: »De för landet så utomordentligt viktiga beslut i försvars- och skattefrågorna, hvilka fattades af 1892 års urtima Riksdag, hafva för statsverket medfört så betydande utgifter, att man, enligt utskottets förmenande, af hänsyn dertill för närvarande måste afstå från förverkligande af sådana, statsbidrag i större utsträckning kräfvande reformer, hvilka såsom den nu ifrågasatta icke kunna anses vara af någon mer angelägen art». Å ena sidan har utskottet således erkänt, att det vore rättvist att gifva lärarne detta kontanta belopp, och å andra sidan säger utskottet: vi hafva fått så stora utgifter för försvarsbördan, att vi icke nu kunna lemna detta kontanta belopp. Med afseende på dessa uttryck, stälda tillsammans och i förhållande till de uttalanden, som blifvit gjorda vid de två senaste riksdagarne, måste jag sålunda antaga, att de förstakammarledamöter, som varit med om att diktera detta beslut, icke skulle hafva haft något emot att bevilja denna ersättning för kofoder, derest de icke hade haft dessa urtima saker att stödja sig på. Följaktligen måste jag komma till den slutsatsen, att det är den urtima Riksdagens beslut, som göra det omöjligt för folkskolelärarne att få den ersättning, som de eljest skulle hafva fått. Det är mot

Ang. ändring i folkskole-
lärarepersonalaflöningsförhållanden.
(Forts.)

detta, jag har velat protestera, och jag hoppas och tror, att Andra Kammarerna derutinnan skall vara ense med mig.

Derjemte vill jag nämna, att då jag yrkade bifall till herr Sixten von Friesens reservation, så menade jag dermed, att jag yrkade bifall till herrar Svenssons och Nilssons motion, emedan reservanten uttalat den åsigt, att denna motion bort bifallas. När man nu emellertid för mig påvisat, att det här finnes en liten formel skiljaktighet, vill jag sålunda frånträda mitt förra yrkande och i stället yrka bifall till motionen, på det att icke någon missuppfattning må förekomma.

Herr Jonsson i Hof: Jag vill blott i korthet gifva till känna, att jag fortfarande hyser samma uppfattning i denna fråga som förlidet år och ansluter mig till det yrkande, som herr Nils Nilsson här framställt. Jag tror icke heller, att de finansiella förhållandena omöjliggöra frågans lösning på detta sätt, emedan, sedan Kongl. Maj:ts statsverksproposition framlades och budgeten deri beräknades, en ny bevilning tillkommit — nemligen den på bankernas sedelutgifningsrätt, hvilken bevilning lemnar statsverket en inkomst af omkring 325,000 kronor per år — äfvensom en ökning i inkomsten af hvitbetssockertillverkningsafgiften, uppgående till, efter hvad jag tror, omkring 150,000 kronor. När man tager hänsyn till detta och derjemte tager i betraktande, att ganska väsentliga summor nedprutats på de utgiftsposter, som Kongl. Maj:t i statsregleringspropositionen beräknat, så bör man kunna finna, att, om kamrarna skulle bifalla detta herr Nilssons förslag, statsverket ingalunda skulle hafva några svårigheter att fylla det ifrågavarande behovet af 360,000 kronor, och därför tror jag, att alla skäl tala för att kammaren bör vidhålla sin ståndpunkt från föregående år. Jag yrkar bifall till herr Nilssons motion.

I detta yttrande instämde herrar *Ola Bosson Olsson, Gyllensvärd, Nilsson* i Vrångebol. *Holm, Olsson* i Sörnäs, *Norman, Hansson* i Solberga, *Ollas A. Ericsson, Halvar Eriksson, Aström* och *Lundström*.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Till hvad herr Olof Jonsson sagt har jag egentligen intet att tillägga. Jag ber endast att få säga några ord till herr Nils Petersson och tacka honom för att han står kvar vid den uppfattning i denna fråga, som han förliden riksdag uttalade, ehuru han nu anser en lösning af frågan för närvarande och under nuvarande förhållanden icke vara lämplig. Då frågas: när blir det lämpligt? För min del tycker jag det ser ut, som om krigsbördan skulle komma att sluka så stora summor af statsmedlen, att föga blir öfver åt de fattiga församlingarna. Om man vidare tager hänsyn till att folkskolelärarna i allmänhet redan utfä ersättning för kofoder, så finner man, att det här gäller att låta dem komma i åtnjutande af en förmån, som erkännes vara berättigad. För min del tror jag, att just nu rätta tiden är inne att bevilja detta anslag, liksom jag tror, att en sådan åtgärd under alla omständigheter skall helsas med tacksamhet öfver hela landet. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Henricson: Herr talman! Då jag tror att det skulle vara *Ang. ändring* till fromma för folkskolan, om dessa ofta återkommande tvister mellan *i folkskole-* lärare och församling rörande kofodersersättning blefve undanröjda, *lärarepersonals aflönings-* skall jag anhålla om bifall till herrar Nilssons och Svenssons motion. *förhållanden.*

(Forts.)

Herr Svensson i Olseröd: Herr talman! Då de herrar ledamöter af kammaren, som talat för bifall till min och herr Nilssons motion, anfört så goda skäl därför, att något vidare icke behöfver tilläggas, skall jag endast be att få yrka bifall till motionen.

Herr vice talmannen Danielson: Jag kan icke underlåta att säga, att det förefaller mig något märkvärdigt, att man här söker drifva fram denna fråga, då vi hafva statsregleringen uppgjord, som herrarne veta, på basen af tilläggsbevillning. Man må säga hvad man vill i afseende derpå, att vi möjligtvis fått tillgångarne ökade med några hundra tusen kronor, sedan Riksdagen fattat beslut om ökad beskattning för de sedelutgivande bankerna; men detta är väl icke mycket att bygga på, då utan tilläggsbevillning 4 à 5 millioner fattas i statsbudgeten. Mig synes, att det verkliga skulle vara att handla egennyttigt att besluta om ett sådant statsanslag, för att bereda lindring i fråga om kommunernas utgifter, under de förhållanden att man måste uttaga tilläggsbevillning, hvilken jag tror att vi ändå icke kunna komma ifrån utan nödgas uttaga med minst 50 om icke 100 procent. Det synes mig vara en mycket märkvärdig sak, om denna kammare vill bygga denna utgift på sagda förhållande. Det kan med rätta sättas i fråga en helt annan synpunkt, synes det mig. Denna fråga är ej så angelägen.

Herrarne tala om tvister mellan skollärare och församlingar. Några sådana har jag ej hört förekomma på den ort jag tillhör. Jag känner ej något exempel derpå.

Det har sagts, att här icke afses en löneförhöjning för lärarne. Då så är, synes frågan ej af den beskaffenhet, att den behöfver forceras under de knappa ekonomiska omständigheter, hvari staten nu befinner sig. Låt oss först se tiden an och finna, hvar vi kunna få de erforderliga inkomsterna för en dylik utgift på nära en half million kronor. Vi borde ej reflektera härpå, så länge vi hafva tilläggsbevillning.

Då jag anser utskottets resonnement vara riktigt, yrkar jag bifall till dess hemställan.

Herr Olsson i Mårdäng: Ehuru jag har instämt med en föregående talare, kan jag ej underlåta att med anledning af ett par anföranden påpeka den omständigheten, att verkningarna af urtima Riksdagens beslut i försvars- och skattefrågorna icke komma att blifva mindre nästa år, ej heller året derefter, utan jag tror, att verkningarna deraf komma att kännas progressivt i framtiden. Följaktligen kan det, synes mig, ej vara något skäl att uppskjuta beslutet af denna reform i förhoppning att utgifterna för staten skola förminska. Snarare må jag påpeka, att det är alldeles nödvändigt att nu göra något i denna sak, medan det finnes någon utsigt att få förslaget genomfördt. Det

Ang. ändring i folkskole-lärarepersonals aflöningsförhållanden. heter visserligen, att man ej för närvarande skall besluta något i denna riktning. Men är det svårt i år, så vågar jag nästan antaga, att det skall blifva svårare nästa år och ännu omöjligare 10 år här-
 efter.

(Forts.)

Jag yrkar fortfarande afslag på utskottets hemställan och bifall till herrar Nilssons och Svenssons motion.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af herr vice talmannens anförande.

Det är ej af egoistiska skäl man nu skulle bifalla förevarande motion. Det är icke, åtminstone ej uteslutande, för att bereda lindring åt kommunerna, som denna framställning gjorts; utan det är hufvudsakligen för att rätta ett missförhållande i folkskolelärares aflöningsförhållanden som denna motion blifvit väckt.

Herr vice talmannen nämnde visserligen, att han ej hört talas om tvister mellan folkskolelärare och församling i fråga om kofodret. Han menade då naturligtvis från sin ort. Men jag är öfvertygad, att han har tillräckligt vid blick öfver landet för att hafva reda på, att det på många ställen varit tvister i detta hänseende. Det är en oegentlighet i aflöningsätt. Jag har knappast hört någon bestrida det. Denna oegentlighet bör nu afhjelpas. Den euda vägen är genom kontant aflönning. Men blir det så, finnes det ej någon rimlig anledning, hvarför ej staten skulle bidraga dertill i samma proportion som staten bidrager till den öfriga kontanta aflönningen åt folkskolelärares. Den saken förefaller klar.

Nu invänder man, att den finansiella ställningen för närvarande icke är så särdeles lysande. Jag har ej något intresse af att måla den i allt för gynsam dager. Men skall man vänta med ifrågavarande reglering, till dess tilläggsbevillningen kommit bort, tror jag ej den blir utaf i vår lifstid. Herr vice talmannen har sjelf betonat, att i alla fall tilläggsbevillning måste finnas. Då denna fråga ej åstadkommit rubbning i detta förhållande — det är ej för dess skull tilläggsbevillningen införts — synes ej den omständigheten, att tilläggsbevillning finnes, böra utgöra hinder för bifall till motionen.

Jag ber att få vidhålla den åsigt, jag uttalat i reservationen, och yrkar bifall till herrar Nilssons och Svenssons motion.

Herr Jansson i Krakerud förenade sig med herr von Friesen.

Herr vice talmannen Danielson: Hvad herr von Friesens yttrande beträffar, tror jag att man kan tyda hans ordalag på annat sätt. Ty skulle det vara förhållandet som han antydde, att det ej vore fråga om att bereda lindring för kommunerna, kan afsigten ej vara någon annan än att höja skollärares löner. Dertill kan jag ej finna någon anledning. Då kofoder in natura ej lemnas, torde det vara den enklaste sak att uppföra i folkskolelärares stat den ersättning för 8 hektoliter 25 liter spanmål, som han har rätt att få. Och om vi tänka på de låga pris, spanmålen nu har — på många orter, särskildt den jag tillhör, har medelmarkegången varit 7 à 8 kronor per hektoliter — skall man finna, att det här är fråga om en betydlig utgift för staten.

Skolläraren skall hafva 8 hektoliter. Sju gånger 8 är 56. Således högst omkring 60 kronor. Följaktligen skulle man gifva omkring 40 kronor mer än man borde gifva. Att då betunga staten med $\frac{2}{3}$ af detta belopp, kan jag ej finna vara skäl. Man har här talat om skollärares aflöning. Men de, som egnat sig åt dessa befattningar, hafva ej förlorat, utan lönen har oupphörligen stigit, så att någon berättigad klagan i detta afseende förefinnes icke. Kan det verkligen vara skäl att utan egentlig anledning öka utgifterna för staten utan någon afsevärd lindring för kommunen?

Ang. ändring
i folkskole-
lärarespersona-
lens aflönings-
förhållanden.
(Forts.)

Hvad den omtalade tvistigheten med afseende på ersättningen af detta belopp beträffar, så reducerar den sig i verkligheten, såsom herrarne veta, till ett intet. Man upptager, som jag nämnt, på kyrkostämman på folkskolans stat värdet efter markegång på de 8 hektoliterna och 25 literna — det är hela saken. Männe ej frågan, för att förekomma tvister, kunde lösas genom ändring i bestämmelsen, så att utan vilkor kofodret ersättes med 8 hektoliter 25 liter spanmål.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag kan icke erkänna, att den föregående ärade talaren har rätt uppfattat stadgans bestämmelser rörande denna löneförmån. Det är nemligen icke så enkelt som att blott uppföra densamma i värde efter markegången af 8 hektoliter 25 liter spanmål; ty först skall det utrönas, huruvida hinder eller svårigheter af lokala eller andra förhållanden möta för att in natura lemna dessa förmåner — och det är just *derom* tvisterna hafva varit. Att saken verkligen är tvistig bevisas deraf, att den är olika bedömd i olika instanser och af olika myndigheter.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan i mom. a) bifölls. I fråga om mom. b) hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag derå och bifall i stället till herrar Nilssons och Svenssons i ämnet väckta motioner. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs eu så lydande voteringsproposition:

Den, som, med afslag å sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i mom. b) af utlåtandet n:o 3, bifaller herrar Nilssons i Skärhus och Svenssons i Olseröd ifrågakande motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets omförmälda hemställan.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 95 ja och 94 nej; hvadan kammaren bifallit de ifrågakande motionerna.

§ 5.

Föredrogos, hvar för sig, och lades till handlingarna bevillningsutskottets nedannämnda memorial:

n:o 19, angående tullbevillningen; och

n:o 20, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 13, angående villkoren för tillverknin af bränvin.

§ 6.

Ang. ändring i 227 § sjölagen. Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckta motioner om ändring i 227 § sjölagen.

Med anledning af berörda motioner, väckta den ena inom Första Kammaren, n:o 20, af herr *R. G. von Hedenberg* och den andra inom Andra Kammaren, n:o 168, af herr *E. Svensson* från Karlskrona, hemstälde utskottet i detta utlåtande:

»att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, i hvad mån bestämmelserna i 227 § sjölagen böra undergå förändring i syfte, att ett vid olyckstillfället ingånget aftal derom, att bergarelönens belopp skall bestämmas af skiljemän, tillerkännes bindande kraft, under förutsättning, att i lagen intagas bestämmelser, som bereda verksamt skydd mot missbruk af sådana aftal, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.»

I fråga härom anförde:

Herr Brodin: Jag tager mig friheten att påpeka, att det finnes åtskilliga andra paragrafer i den nya sjölagen, som äro i behof af förändring kanske förr än den nu ifrågasatt. Men då hela den nya sjölagen tillkommit, för att enighet på detta område skulle uppstå mellan Sverige, Norge och Danmark, samt den nya sjölagen ännu icke blifvit antagen i Norge, torde det icke vara skäl att företaga en sådan revidering, som nu ifrågasatts, förr än sjölagen blifvit der antagen. Sedan torde densamma i sin helhet böra underkastas en revision i det syfte, att sjölagen blefve öfverensstämmande dessa länder emellan.

Jag vill icke göra något yrkande, utan har endast velat påpeka detta förhållande.

Herr Svensson från Karlskrona: Jag skall deremot be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Här har påpekats, att det borde vara enighet mellan de skandinaviska ländernas lagstiftning i förevarande hänseende. Detta var äfven Kongl. Maj:ts förslag, när den nuvarande sjölagen framlades. Den lydelse, som 227 § i förslaget till nya sjölagen hade, var precis densamma som motsvarande paragraf i den danska sjölagen. Nu är det en sanning, att den nya norska sjölagen ännu icke är antagen, och man vet heller ännu icke, huru dess bestämmelser komma att blifva,

men det är nu här icke fråga om att antaga en redaktionsförändring af den sjölag, som här redan trädt i kraft, utan endast om en skrivelse till Kongl. Maj:t att inkomma med förslag till sådana bestämmelser, som kunna blifva en följd af den ändring, som nu anses erforderlig.

Det påpekades nyss, att det fans äfven andra paragrafer, som behöfde ändras. Det faller af sig sjelft, att, när ärendet öfverlemnas till Kongl. Maj:t och andra ändringar behöfvas, Kongl. Maj:t då icke lär underlåta att äfven göra förslag till sådana ändringar.

Herr talman! Jag skall förnya det yrkande, jag nyss gjorde om bifall till utskottets föreliggande förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 140, hade herr *J. P. Jansson* i Saxhyttan hemställt,

»att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse i § 26 mom. 1 uti lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883:

Rösträtt vid prestval tillkommer — — — — —

och att icke heller någon må i valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en *tjugonedel*, och för andra beskattningsmål —

skall bråktalet bortfalla.»

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Lilienberg*, *Petersson* i Brystorp och *Bruzelius*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Ordet begärdes af

Herr *Jansson* i Saxhyttan, som yttrade: Utskottet angifver såsom skäl för sitt afslag på motionen, att, »så vidt utskottet har sig bekant, gällande bestämmelser i det hela verkat tillfredsställande», och att det af mig angifna fall, der enligt mitt förmenande så icke skett, »icke syntes utskottet innefatta giltig anledning till en rubbning af bestående förhållanden».

Jag vill omnämna, att då jag påpekat, hurusom vid ett prestval i den församling, jag tillhör, 5 personer blefvo med stor majoritet seg-

Om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval.

(Forts.)

rande öfver ett antal af 209, så har jag anført detta icke såsom ett hnfvudsakligt skäl, utan fast mer för att visa, att genom nuvarande rösträttsbestämmelser i fråga om prestval förmögenheten intager främsta rummet och personligheten har föga eller så godt som ingen betydighet vid dylikt val, hvilket jag trott skulle utgöra ett skäl för bifall till min motion. Om jag hade tänkt, att antalet af de fall, då vid prestval fätalsväldet gjort sig gällande, skulle hafva varit bestämmande för utskottet, så skulle det hafva varit en lätt sak att framvisa många sådana fall. Jag vill emellertid förmoda, att de fleste af kammarens ledamöter från landsbygden — den ifrågavarande lagen gäller som bekant icke i stad -- skola hafva sig bekant, hurusom här och hvar vid prestval fätalsväldet uppenbarat sig, så att några få personer tillsatt den prestman, hvilken flertalet — ja, man kan säga församlingen — icke gillat. Jag kan icke inse, att det kan vara gagneligt, hvarken för presten, den enskilde församlingsmedlemmen eller för kyrkan i dess helhet, att rösträttsbestämmelserna härutinnan äro sådana, som de nu äro. Hvad särskildt angår presten, så måste det för honom kännas i hög grad obehagligt att komma till en församling, der vid valet endast några få personer gifvit honom sina röster och alla de andra uttalat sig emot honom. Och beträffande kyrkan, så måste det vara i hennes intresse högst nödigt, att en ändring i lagen härom med snaraste göres, ty annars blir följden, att folket mister sitt förtroende till kyrkan och vänder sig allt mer och mer bort från henne.

Det synes mig, att åtminstone alla, som äro för en begränsning af den kommunala rösträtten i öfrigt, borde obetingadt kunna gå med om den af mig i motionen föreslagna ändringen; ty om vid något val inom kommunen eller församlingen personligheten bör tillmätas någon betydelse, så bör det väl i främsta rummet vara, då det gäller val af själasörjare. Jag hoppas ock, att åtminstone denna kammare skall, trots utskottets afstyrkande förslag, bifalla motionen, och därför skall jag, herr talman, yrka bifall till densamma.

Vidare anförde:

Herr Gustaf Ericsson: Jag skall be att på det lifligaste få instämna i motionärens i min tanke mycket blygsamma framställning. Det synes mig, som om personlighetsprincipen något närmare, än hvad här vid lag är fallet, borde få göra sig gällande vid val till prest i församlingen. Jag påminner mig att någon gång hafva hört, att presten skall vara en Guds gåfva till församlingen, och om så är, bör han icke ensamt vara en gåfva till de stora röstegarne, utan äfven en gåfva, som de mindre röstegarne kunna hafva berättigad del uti, helst som jag föreställer mig, att de, som äro representanter för förmögenheten och bildningen, väl icke mer än andra behöfva presten såsom tröstare för ett sjukt samvete och en varnare för ett lösaktigt lefverne. Under sådana förhållanden tycker jag, att kammaren mycket väl kan bifalla motionärens blygsamma framställning, hvartill jag på det lifligaste yrkar bifall.

Herr Wester: Herr talman! Vid 1883 års riksdag, då den författning beslöts, som sedermera, den 26 oktober samma år, utfärdades

angående prestval, föreslogs, att fastighetsegare skulle vid prestval hafva rösträtt efter fyrktal, detta på den grund, att det ansågs, att fastighetsegarne, som förut varit ensamma röstberättigade vid prestval och som betalte största delen af prestens lön, borde hafva ett öfvervägande inflytande vid valet. Då detta förslag från utskottet kom till kammarne, antogs det af Första Kammaren, men afslogs af Andra Kammaren, som ville hafva någon begränsning. Sammanjemkningsvis beslöts en sådan begränsning, att fastighetsegarne icke skulle få rösta för mer än $\frac{1}{5}$ utaf kommunens hela röstetal. Nu har motionären yrkat, att 26 § uti ifrågavarande förordning skulle så ändras, att fastighetsegares högsta röstetal skulle nedsättas till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal; och motionären har stödt detta sitt yrkande — om man bortser från några allmänna fraser — uteslutande på ett förhållande, som inträffat i hans hemort, i det nemligen derstädes vid ett kyrkoherdeval 5 personer öfverröstat 219. Lagutskottet har ansett, att, då nu gällande författning tillkommit sammanjemkningsvis, och då motionären icke anfört annat skäl för sitt yrkande om ändring än ett enda uppgifvet fall, samt då dertill kommer, att, ehuru utskottet visserligen under förhandlingen hört uppgifvas, att på ett par tre andra ställen de större hemmansegarne hafva allt för stor röstöfvervigt, man likväl icke försport något egentligt klagomål i landet öfver det nuvarande förhållandet, det vore betänkligt att på en motionärs framställning inskränka fastighetsegarnes röstetal i så hög grad som föreslagits, hvadan utskottet afstyrkt förslaget.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval.
(Forts.)

Om man nu också skulle tilltro sig att på så lösa skäl, som motionären anfört, och utan någon som helst utredning om hvarhän en sådan förändring kunde leda, bifalla motionen, finnes det dock en annan omständighet, som efter min uppfattning gör det nödvändigt att afslå densamma. Det stadgas nemligen i samma 26 §, att fastighetsegares rösträtt icke får vara större än $\frac{1}{5}$ af kommunens hela röstetal och att rösträtten för andra skatteföremål än fastighet icke får öfverstiga $\frac{1}{50}$ af samma röstetal. Det är sålunda emellan fastighetsegares och icke fastighetsegares rösträtt en gräns, som man måste antaga hafva ansetts riktigt afvägd för att tillgodose bådas intressen. Om man nu ändrar fastighetsrösträttsvärdet från $\frac{1}{5}$ till $\frac{1}{20}$, men låter de andras röstetal bibehållas oförändradt, blir ju deraf en följd, att proportionen mellan fastighet och andra beskattningsföremål på ett ganska betänkligt sätt ändras till förfång för fastighetsegarne, och man har icke ringaste aning om hvart en dylik ändring i verkligheten leder. Då man väl får anse, att Riksdagen en gång erkänt, att fastigheterna böra hafva en viss öfvervigt öfver andra beskattningsföremål, bör man väl se till, att man icke gör en sådan förändring, att andra skatteföremål till följd deraf möjligen kunna öfverrösta fastigheterna.

Mig tyckes verkligen, att det är allt för obetänksamt att på så lösa skäl och utan någon som helst insigt om verkningarna deraf företaga en så genomgripande förändring som den nu ifrågasatta; och på denna grund, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Om ändring i
gällande be-
stämmelser rö-
rande rösträtt
vid prestval.

(Forts.)

Herr Lilienberg: Jag har reserverat mig mot utskottets be-
tänkande derför, att jag anser motionärens framställning vara befogad
och tror, att ett bifall till motionen skulle stå väl tillsammans med
den begränsning af den kommunala rösträtten, för hvilken denna kam-
mare så många gånger uttalat sig.

Den näst föregående talaren framhöll de olika bestämmelser, som
gälla i afseende på rösträtt för fastighet och rösträtt för andra be-
skattningsföremål vid prestval, och menade, att det vore betänkligt
att bifalla motionärens yrkande, enär man derigenom gjorde en rubb-
ning i afseende å den proportion, som är bestämd mellan rösträtt för
fastighet och rösträtt för andra beskattningsföremål. Men det är ju
en sådan rubbning motionären åsyftar. Han anser, att fastigheterna
hafva för mycket att säga vid prestval i förhållande till andra be-
skattningsföremål, och att man verkligen har skäl till jemkning här-
utinnan. Att derför skulle behövas en vidlyftig statistisk utredning,
kan jag icke fatta.

Jag tror, att man mycket väl skulle kunna bifalla motionärens
förslag, hvartill jag derför yrkar bifall.

Herr *Truedsson* instämde häruti.

Herr Petersson i Brystorp: Herr talman, mine herrar! Härads-
höfding Wester talade om att det vore betänkligt, att man icke visste,
huru jordbruksfastighetsegarnes inflytande på utgången af ett prestval
skulle komma att ställa sig, om den här motionen bifölles, i förhållande
till deras, som ej egde jordbruksfastighet. Jag tror, att man kan låta
dessa betänkligheter fara. Ty om i någon sak personlighetsprincipen
bör få göra sig gällande, så är det väl i denna. Och derför får jag
instämna i talarens på stockholmsbänken yrkande; ty själasörjaren är
ju till lika mycket för den fattige som för den rike, och då böra väl
dessa vara *lika röstberättigade*. Detta är nu icke begärtd. Motionären
har blott begärt, att ingen skulle få rösta för mer än $\frac{1}{20}$ af för-
samlingens hela röstetal, hvilket sammanfaller med det förslag, som
lagutskottet gjort i afseende på kommunala rösträtten. Härutinnan
blefve det således ingen skilnad; och då för öfrigt ingen, som icke
egde jordbruksfastighet, skulle få rösta för mer än $\frac{1}{50}$, hvad ligger
det då för fara uti att jordbruksfastighet ej skulle få rösta för
mer än $\frac{1}{20}$?

Jag hyser, som sagdt, inga betänkligheter här vid lag och anser, att
motionären har så rätt i sina påståenden, att jag ber att få yrka afslag
å utskottets förslag och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Aulin* och *Bromée*.

Herr Persson i Mörarp: Jag kan vid detta tillfälle icke under-
låta att gifva min mening till känna, och den är, att jag anser motio-
närens förslag vara af den beskaffenhet att böra åtminstone af denna
kammare bifallas, om icke för annat, så åtminstone för att vara en
opinionsyttring. Det har uppgifvits, att de förhållanden, som anföras
i motionen, äro så enstaka och att motionären icke kunnat anföras mer

än ett enda exempel. Det må väl vara, att motionären icke kunnat lemna flera uppgifter för att bestyrka den orättvisa, som gör sig gällande vid prestval i fråga om rösträttens utöfning, men man må väl icke förtänka motionären, att han icke kunnat skaffa uppgifter från en större del af vårt land. Jag är öfvertygad om, att, äfven om icke fullt så skriande orättvisor begås som den af motionären omnämnda, man dock skulle kunna från andra orter åtminstone tillnärmelsevis anföra motsvarande exempel. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att då den nuvarande rösträttslagen vid prestval antogs, var man allt annat än ense om, att den då beslutade röstgrunden var riktig, tvärtom var man öfvertygad derom, att det åtminstone på många ställen skulle blifva i högsta grad orättvist, att jordbruksfastighet, af hvad slag som helst, skulle hafva det öfvervägande inflytande, som den här har fått. Jag tänker vid detta tillfälle först och främst på de södra provinserna, der t. ex. säterierna, som i regeln icke betala mer än omkring $\frac{1}{40}$ -del mot hvad de andra hemmanen betala till prestens aflöfning, och dock rösta dessas innehafvare med hela sitt fyrktal för jordbruksfastigheten. Detta är en orimlighet, som kvarstår och är af så orimlig beskaffenhet, att den icke eger motsvarighet i någon annan rösträttsgrund. I andra kommunala angelägenheter röstar man efter det belopp, som betalas, men här röstas efter helt andra grunder. Jag har icke mycket hopp, att Första Kammaren bifaller det nu väckta förslaget, men jag anser, såsom jag förut nämnt, att denna kammare bör uttala sig i den riktning, motionären hemställt, om icke för annat, så dock för att derigenom uttala en opinionsyttring i denna viktiga fråga.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande rösträtt vid prestval.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Olsson* i Ornakärr, *Bruzelius*, *Svensson* i Olseröd, *Gyllensvärd* och *Petersson* i Boestad.

Herr *Wester*: Med anledning af den siste talarens yttrande skall jag gifva honom rätt deri, att i Skåne hafva verkliga säterierna i följd af sin frihet från kyrkliga utskylder en för stor öfvervigt i röster vid prestval, men den är dock icke så betydande, som man skulle tro af hvad som här talats om de stora godsen, ty det bör bemärkas, att den största delen af dessa gods är utarrenderad, och enligt lagen röstar arrendator. Således kan en egare icke öfva inflytande för mer än hvad han sjelf brukar, och det är vanligen blott en ringa del.

Ett par talare hafva såsom enda skäl för bifall till motionen anført, att motionären funnit nedsättning från $\frac{1}{5}$ till $\frac{1}{20}$ af röstetalet vara billig och rättvis. Detta skäl kan jag ingalunda godkänna, ty nog bör väl Riksdagen ha annan grund för ändring af lag än en enskild persons tycke om hvad som kan vara billigt och rättvist. Emellertid vill jag icke yttra mig om möjliga befogenheten af att inskränka fastighetsegares rösträtt, ehuru det under alla förhållanden synes mig vara ett allt för stort språng att nedsätta rösträtten från $\frac{1}{5}$ till $\frac{1}{20}$. Men detta är här icke hufvudsak. Mitt motstånd mot bifall till motionen härrör förnämligast af min uppfattning, att då det ifrågasättes att fastighetsegares röstetal skall minskas, bör på samma gång tagas

Om ändring i öfvervägande, om icke röstetalet för andra skatteföremål äfven bör minskas. Har man, då lagen stiftades, funnit proportionen 5 och 50 lämplig, så måtte det väl vara något betänkligt och lättvindigt, om Riksdagen besluter att sänka den ena kategoriens röstetal, men låter de andra kategoriernas stå qvar, utan att Riksdagen har ens aning om huru förhållandet dem emellan sedermera kommer att gestalta sig. Det är visserligen möjligt, att en sådan förändring kan utan orättvisa eller olägenhet genomföras; men det vet man i detta nu icke, och det beror på en utredning, som icke förefinnes.

(Forts.)

Herr Edelstam: Äfven jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen. Och jag gör det så mycket hellre, som jag vid föregående riksdagar, då frågan om den kommunala röst-rätten varit före, varit med om nedsättande af de höga röstetalen. För min del kan jag icke finna någon fara, såsom den siste talaren förmenar, deri, att fastighetsinnehafvarnes röstetal nedsättes, utan att röstetalet nedsättes äfven för dem, som rösta för andra inkomstföremål. Skilnaden mellan $\frac{1}{20}$ och $\frac{1}{50}$ är ändå så stor, att det icke kan ligga någon fara deri. Deremot är det, enligt mitt förmenande, synnerligen obilligt, att inom en kommun några få personer, tre eller fyra stora godsegare t. ex., skola mot flera hundra, eller åtminstone tiotal, personer, som måhända äro mera intresserade att få en bra prest, ha rättighet att tillsätta presten. Det är detta skäl, som för mig är mest talande, då jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Edelstam förenade sig herrar *Höjer, Linder, Beckman, Johansson* från Stockholm, *Wavrinsky, J. H. G. Fredholm, Svensson* från Karlskrona, *Anderson* i Hasselbol, *Olson* i Stensdalen, *Hahn, Gyllensvärd, Olsson* i Frösvi, *Hansson* i Solberga, *Halvar Eriksson, Broström, Nydahl* och *Nordin*.

Herr Persson i Tällberg: Häradshöfding Wester sade, att det skulle vara vanskligt att antaga motionen, derför att motionären icke har anfört mer än ett exempel såsom bevis för rättmätigheten af sitt förslag. Men jag får deremot erinra, att häradshöfding Wester icke har anfört ett enda exempel på de betänkligheter, han har hyst för motionens antagande, och på grund häraf ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag skall också vid detta tillfälle icke upptaga kammarens tid mycket, utan endast be att få tillkännagifva, att jag kommer att i händelse af votering rösta för motionärens förslag. Jag tror, att, äfven om vi icke hade flera än det enda fall af oegentlighet, motionären påpekat, oss bekanta, detta enda dock så tydligt ådagalägger, till hvilka orättvisor nu gällande bestämmelser kunna leda, att vi icke böra förbigå detsamma.

Jag yrkar bifall till motionärens förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talman till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

§ 8.

Slutligen föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsfloderna mellan konungariket Sverige och storfurstendömet Finland.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *A. Persson* i Mörarp under fem dagar från och med den 25 dennes.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes
konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 26, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren;

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.; och

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 62 och 69 regeringsformen samt § 65 riksdagsordningen;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckt fråga om antagande af ny instruktion för Riksdagens revisorer af stats-, banko- och riksgäldsverken;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 2, angående arfvode åt sekreteraren hos sammansatta bevillnings och lagutskottet; samt

bankoutskottets memorial n:o 11, med förslag till omröstningsproposition, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån och om ändrad lydelse af § 32 i reglementet för riksbanken.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10.42 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
